

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2016

Klára Pilátová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra speciální pedagogiky

Diplomová práce

Klára Pilátová

Pozice asistenta pedagoga u dětí s mentálním postižením

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu.

V Rousínově dne

.....

podpis

Děkuji doc. Mgr. Ditě Finkové, Ph.D., za odborné vedení a poskytnutí cenných rad a připomínek při zpracovávání diplomové práce. Děkuji i dotázaným rodičům, kteří byli ochotni spolupracovat na výzkumném šetření.

OBSAH

Úvod	7
Teoretická část	8
1. Charakteristika mentální retardace	9
1.1 MKN – 10 (F70-F79)	10
1.2 Kategorie mentální retardace	10
1.3 Etiologie mentální retardace	13
2. Funkce asistenta pedagoga z pohledu zákona	14
2.1 Metodické doporučení ke zřízení funkce asistenta pedagoga	14
2.2 Kvalifikační předpoklad asistenta pedagoga	17
3. Definice asistenta pedagoga	20
3.1 Typy asistentů pedagoga	20
3.2 Osobnost asistenta pedagoga	21
3.3 Role asistenta pedagoga v minulosti a dnes	22
4. Popis činností asistenta pedagoga	24
4.1 Kvalitní a vzájemná spolupráce	26
4.2 Profesní rozvoj asistenta pedagoga	26
4.3 Pracovní místo asistenta pedagoga	26
4.4 Komunikace asistenta pedagoga s žákem pomocí využití neverbální komunikace	27
4.5 Komunikace asistenta pedagoga s žákem pomocí komunikačních systémů	28
4.6 Výměnný obrázkový komunikační systém - VOKS	29
5. Platové ohodnocení asistenta pedagoga	32
5.1 Platové třídy	32
5.2 Příslušná řádná dovolená pro asistenta pedagoga	33
5.3 Počet asistentů pedagoga v ČR	34
EMPIRICKÁ ČÁST	35

1. Metody použité v diplomové práci	37
1.1 Dotazník	37
1.1.1 Druhy položek v dotazníku	37
1.2 Případová studie.....	41
1.2.1 Osnova případové studie	41
1.3 Cíl výzkumného šetření	43
1.4 Výzkumný vzorek a sběr dat.....	44
1.4.1 Výzkumný vzorek	44
1.4.2 Sběr dat.....	44
1.4.3 Druhy výběru vzorku	44
1.5 Interpretace dat a vyhodnocení výsledků šetření	46
ZÁVĚR REALIZOVANÉHO ŠETŘENÍ	61
DISKUZE	64
Seznam použitých zdrojů	65
Seznam příloh:.....	69
Anotace	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Pro svoji diplomovou práci jsem si zvolila téma: Pozice asistenta pedagoga u dětí s mentálním postižením. Téma jsem si zvolila z důvodu toho, že přímo jako asistent pedagoga pracuji a navíc je toto téma v dnešní době často diskutované. V současné době, změnou legislativy (platné od září 2016) je téma „asistent pedagoga“ velmi populární a nastalé změny jistě upraví i počty asistentů pedagoga přímo ve školách běžného typu.

Asistent pedagoga je pedagogický pracovník a jeho pracovní náplň vychází ze školského zákona o pedagogických pracovnících – měl by tedy být plně kvalifikován na svoji pozici. Asistent pedagoga je tedy zaměstnanec příslušné školy a působí ve skupině, kde se nachází žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga by měl spolupracovat jak s dětmi, tak s pedagogickým pracovníkem se kterým se podílí na výchovné a vzdělávací činnosti. Asistent pedagoga by měl být vstřícný, hodný, přátelský, ale také by měl vzbuzovat autoritu, stejně jako kvalifikovaný pedagog.

V této práci se pokusím vymezit pojmy, které souvisí s tématem diplomové práce. Budu se zabývat oblastí mentální retardace, pokusím se nastínit kvalifikační předpoklad pro funkci asistenta pedagoga, srovnám definice asistenta pedagoga dle různých autorů a hlavně se budu snažit důkladně popsat hlavní i vedlejší náplně práce asistenta pedagoga. Dále bych se chtěla zaměřit na možnosti komunikace mezi asistentem pedagoga a žákem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Jako výzkumnou otázku jsem si zvolila, zda je funkce asistenta pedagoga v uvedené základní škole speciální potřebná. Cílem diplomové práce je tedy zjistit pohled rodičů žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na funkci a činnosti asistenta pedagoga a dokázat, že v uvedené škole mají své potřebné a nezastupitelné místo.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Charakteristika mentální retardace

Mentální retardace – definice mentální retardace dle MKN-10 (2000):

„Mentální retardace je stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje, který je charakterizován především narušením schopností projevujících se v průběhu vývoje a podílejících se na celkové úrovni inteligence. Jedná se především o poznávací, řečové, motorické a sociální dovednosti. Mentální retardace se může vyskytnout s jakoukoliv jinou duševní, tělesnou či smyslovou poruchou anebo bez nich. Jedinci s mentální retardací mohou být postiženi celou řadou duševních poruch, jejichž prevalence je tři – až čtyřikrát častější než v běžné populaci. Adaptivní chování je vždy narušeno, ale v chráněném sociálním prostředí s dostupnou podporou nemusí být toto narušení u jedinců s lehkou mentální retardací nápadné.“ (Valenta, Petráš a kolektiv, 2012, str. 31)

Valenta (2012) uvádí, že mentální retardace, což můžeme laicky vysvětlit jako zpoždění duševního vývoje, je v dnešní době poměrně nejednoznačný termín a současně je představován značným množstvím definic. Tyto definice mají však stejné zaměření, a to se týká celkově snížených schopností jedince a zároveň jeho snížení schopností v oblasti adaptace v sociálním prostředí.

„Mentální retardace je snížení (= disability) charakterizované výraznými omezeními v intelektových funkcích a také v adaptačním chování, což se projevuje ve schopnosti myslet v abstraktních pojmech, a v sociálních a praktických adaptačních dovednostech.“ M. Černá (2009, s. 80) uvádí definici Americké asociace pro mentální retardaci vydanou v roce 2002.

Švancarová (2003) například uvádí, že pojem mentální retardace označuje snížení úrovně rozumových schopností, v psychologii přímo definováno jako snížení inteligence.

Valenta, Müller (2009, s. 12) definují mentální postižení jako: *“vývojovou duševní poruchu se sníženou inteligencí demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatální, perinatální i postnatální etiologií.“*

Podle světové zdravotnické organizace se řídíme klasifikací nemocí dle 10 revize (MKN = Mezinárodní klasifikace nemocí). (Valenta, 2012)

1.1 MKN – 10 (F70-F79)

„Stupeň mentální retardace je určen na základě posouzení struktury inteligence a posouzení schopnosti adaptability (adaptačního chování), orientačně taktéž inteligenčním kvocientem a mírou zvládání obvyklých sociálně-kulturních nároků na jedince:

F70 Lehká mentální retardace (mild mental retardation) – IQ 50-69, dříve debilita.

F71 Středně těžká mentální retardace, též střední mentální retardace (moderate mental retardation) – IQ 35-49, dříve imbecilita.

F72 Těžká mentální retardace (severe mental retardation) – IQ 20-35, dříve idioimbecilita, prostá idiocie.

F73 Hluboká mentální retardace (profound mental retardation) – IQ 19, dříve idiocie, vegetativní idiocie.

F78 Jiná mentální retardace.

F79 Nespecifická mentální retardace.“

(Valenta, Petráš a kolektiv, 2012, str. 30)

1.2 Kategorie mentální retardace

Švancarová (2003) uvádí, že podle Mezinárodní klasifikace nemocí můžeme mentální retardaci rozdělit do šesti kategorií:

●Lehká mentální retardace IQ 50 – 69 (F70)

Úroveň lehké mentální retardace spočívá ve schopnosti komunikovat či užívat řeč, a to za konkrétním účelem a v každodenním životě. Řeč se osvojuje opožděně. Jedinci s lehkou mentální retardací většinou dosáhnou samostatnosti v sebeobslužných činnostech a v osobní péči (stravování, oblékání, hygienické návyky,...). V praktických či domácích dovednostech jsou také samostatní, avšak osvojování může být pomalejší. Větší potíže u mnoha jedinců mohou nastat v plnění požadavků na základní škole. Velké množství osob má problémy v oblasti základních vzdělávacích požadavků, jako je psaní, čtení a počítání. Jedinci se mohou v běžném životě, kde není třeba klást důraz na teoretické znalosti projevovat zcela bez problému a mentální postižení nemusí specifikovat žádný vážnější problém. Důsledky mentální retardace se však mohou projevovat při emoční a sociální nezralosti. Problémy mohou nastat při neodpovídajícimu druhu zaměstnání jedince, nedokáže řešit věci ohledně financí, zajištění bydlení, není schopný vstoupit do manželství či vychovávat děti, apod. U jedinců s lehkou mentální retardací se mohou individuálně

objevovat i další přidružená postižení, jako je například autismus, epilepsie, poruchy chování, tělesné postižení, apod.

●Středně těžká mentální retardace IQ 35 – 49 (F71)

U jedinců se středně těžkou mentální retardací je opožděn rozvoj chápání a je omezené užívání řeči. Jedinec ztrácí schopnost sebeobsluhy a zručnosti. Jedinec je omezen svými schopnostmi i ve škole, je však schopný se naučit číst, psát i počítat. Osoby jsou v dospělosti schopni vykonávat jednoduchou manuální práci. Činnost by měla být však srozumitelně vysvětlena a měl by mít u činnosti odborný dohled. Osoby se středně těžkým mentálním postižením jen zřídka vedou samostatný život, většinou jsou po celý život závislí na ostatních. Jedinci jsou však společenštitel a chtějí navazovat kontakt či se zapojovat do různých činností. Každá osobnost s tímto postižením je úplně jiná. Zatímco někteří jsou lépe vybaveni v dovednostech senzorio – motorických než v úkonech závislých na verbálních dovednostech. Jiní jedinci jsou značně neobratní, ale jsou bez problému schopni sociální interakce a komunikace. Úroveň komunikace a rozvoj řeči je individuální. Někteří jedinci jsou schopni bez problému jednoduché konverzace. Jiní jedinci se stěží domluví o svých základních potřebách či někteří jedinci se nenaučí mluvit vůbec. Osoby, které se nenaučí mluvit vůbec, mohou využívat neverbální komunikaci. Tento způsob komunikace jim bez problému dopomůže se domluvit o svých základních potřebách. Jedinec je schopný rozumět mluvené řeči, i když sám neumí mluvit. U mnoha jedinců se středně těžkým mentálním postižením je přítomen např. dětský autismus nebo i jiné vývojové poruchy. Jedinci se často pohybují bez pomoci, ale část může být tělesně postižená, možný je i výskyt epilepsie či psychiatrická onemocnění.

●Těžká mentální retardace IQ 20 – 34 (F72)

Jedinci s těžkou mentální retardací mají výrazně sníženou úroveň schopností, než jedinci se středně těžkým mentálním postižením či lehkým mentálním postižením. Osoby trpí poruchou motoriky či jinými vadami, které jsou součástí špatného vývoje nervového systému. U osob s těžkým mentálním postižením je vzdělávání značně omezeno. Je však prokázáno, že včasná rehabilitační, výchovná a vzdělávací péče vede k rozvoji motoriky, rozumových i komunikačních schopností a k celkovému zlepšení.

●Hluboká mentální retardace IQ je nižší než 20 (F73)

Jedinci s hlubokou mentální retardací jsou velice omezeni vůbec porozumět požadavkům, které se po nich vyžadují. Většina osob je výrazně omezená pohybově. Osoby nejsou schopni o sebe pečovat, jsou stále a ve všem závislí na okolí. Jedinci s hlubokou mentální retardací mají výrazně omezené možnosti osvojování si nových poznatků a dovedností. Jejich IQ se velmi často nedá přesně zjistit a spíše se odhaduje, že je menší než 20. V lepších případech je jedinec schopen reagovat na jednoduché požadavky. U většiny případů se objevuje epilepsie, poškození zrakového či sluchového aparátu, vývojové poruchy, apod.

●Jiná mentální retardace (F78)

Kategorii – jiná mentální retardace – používáme pouze tehdy, když je nesnadné nebo nemožné zjištění stupně intelektu dle obvyklých metod, např. nevidomí, neslyšící, těžce tělesně postižení, těžké poruchy chování.

●Nespecifikovaná mentální retardace (F79)

Nespecifikovaná mentální retardace je u jedinců, kdy mentální retardace je prokázána, ale nejsme schopni z nějakého důvodu jedince zařadit do dané kategorie.

Valenta (2012) uvádí, že kromě označení stupně mentálního postižení dle MKN-10 také rozlišujeme i postižené chování (např. vzpoura, vztek, apod.), provedeme to přidáním další číslice za tečku. Přidaná číslice má za úkol vyjadřovat daný stupeň postižení:

„ - 0 – žádné či minimálně postižené chování (např. F71.0 – středně těžká mentální retardace bez poruch chování, diagnóza typického klienta s Downovým syndromem).

-1 – výrazně postižené chování vyžadující intervenci.

-8 – jiná postižení chování.

-9 – bez zmínky o postižení chování.“

(Valenta, Petráš a kolektiv, 2012, str. 31)

1.3 Etiologie mentální retardace

Valenta (2012) uvádí, že etiologie mentálního postižení je velice variabilní a také komplikovaná, tak jako mnohdy nečekané výsledné projevy či příznaky. Etiologie je dána celou řadou faktorů, které se podílejí na zrodu specifického problému s jasně danou sníženou inteligencí.

Příčiny vzniku mentálního postižení mohou souviset s různými faktory. Faktory můžeme definovat jako například endogenní (vnitřní) nebo exogenní (vnější). Příčiny můžeme také naléznout v časovém úseku. Faktory můžeme dělit na prenatalní (příčiny působící před porodem), perinatální (příčiny působící během porodu i krátký čas po porodu) a postnatální (příčiny působící v průběhu celého života).

- Prenatální období - plod se zcela vyvíjí v těle matky, je to nejdůležitější období z hlediska působení dědičných faktorů. Velký vliv mají specifické vývojové poruchy (např.: Downův syndrom - trizomie 21. chromozomu - na místo běžného páru existují tři chromozomy), nebezpečí v případě infekce matky (např.: chřipka, neštovice, syfilis, toxoplazmóza), velké nebezpečí v tomto období také hrozí z rentgenového záření, užití nevhodných léků, chemikálie, drogy či alkohol - tyto faktory i onemocnění jsou typickými také pro - exogenní faktory i endogenní faktory - pouze v případě specifických vývojových poruch - příčinami jsou mutagenní faktory (např.: záření, dlouhodobé hladovění, chemické vlivy) způsobují mutaci genů. „V etiologii mentální retardace mají významné postavení specifické genetické poruchy. Jejich největší skupinu tvoří syndromy způsobené změnou počtu chromozomů.“ (Valenta, Petráš a kolektiv, 2012, str.32)

- Perinatální období - během porodu a krátký čas po něm. Období, kdy může být poškozena centrální nervová soustava. Na dítě může působit velká zátěž, např.: mechanické poškození mozku, nedostatek kyslíku, nedonošenost, nízká porodní váha, novorozenecká žloutenka.

- Postnatální období - po porodu a následující období v průběhu života. Možné působení více negativních vlivů (traumata zasahující centrální nervovou soustavu, encefalitida, krvácení do mozku, nádorové onemocnění, psychické deprivace).

V současné době je známé i prokazatelné, že např. u lehké mentální retardace mají největší význam sociokulturní činitelé. U středně těžké mentální retardace hrají důležitou roli genetické předpoklady a u těžkých mentálních retardací převládají exogenní příčiny.

2. Funkce asistenta pedagoga z pohledu zákona

„Asistent, pedagoga je pomocník pedagoga, učitele, který se může významnou měrou podílet na edukačním procesu nejen ve škole, ale i v oblasti mimoškolní výchovy. Jeho kompetence jsou legislativně vymezeny a upraveny v tom smyslu, že se podílí na podpůrném vzdělávání a integraci žáka.“ (Průcha, 2009, s. 424)

Habr, Hájková, Vaníčková (2015) uvádí, že asistent pedagoga pracuje a je tedy pod dozorem svého učitele. Náplň práce asistenta pedagoga stanovuje ředitel dané školy. Ředitel školy musí přihlížet konkrétním požadavkům či potřebám daného žáka či žáků.

2.1 Metodické doporučení ke zřízení funkce asistenta pedagoga

I.

Legislativní rámec

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, dle metodického doporučení pro zřízení asistenta pedagoga, uvádí že:

„Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, jehož prostřednictvím dochází k naplňování podpůrných a vyrovnávacích opatření ve vzdělávání u dětí, žáků a studentů (dále „žáků“) se speciálními vzdělávacími potřebami. Hlavním cílem jeho působení je podpora práce pedagoga při práci se žáky, kteří vyžadují zvýšenou míru podpory ve vzdělávání. Působení asistenta pedagoga je jedním z nástrojů inkluzivního modelu vzdělávání, které mezi svými prioritami uvádí také Strategie vzdělávání 2020.“

1. „Funkci asistenta pedagoga do třídy, oddělení, studijní skupiny (dále „třída“), ve které se vzdělává žák/žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, lze zřídit v souladu s § 16 odst. 9 a 10 zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Ke zřízení funkce asistenta pedagoga je nezbytný souhlas krajského úřadu u obecních, krajských a soukromých škol,

u škol ostatních zřizovatelů je třeba souhlas MŠMT. Podkladem ke zřízení funkce asistenta pedagoga je v souladu s § 16 odst. 9 školského zákona u dětí, žáků, studentů se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení zapsaného v rejstříku škol a školských zařízení (pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum). V případě žáků se sociálním znevýhodněním není doporučení školského poradenského zařízení požadováno.

2. Náležitosti žádosti o zřízení funkce asistenta pedagoga určuje § 7 odst. 2 vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (dále jen vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami), ve znění pozdějších předpisů. O zřízení funkce asistenta pedagoga ve třídě, ve které se vzdělává žák/žáci se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním, žádá vždy ředitel školy.

3. Asistent pedagoga může vykonávat pomocné výchovné práce také ve škole nebo ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči jako pedagogický pracovník vykonávající pomocné výchovné práce (§20 odst. 2 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů). V tomto případě se nejedná o asistenta pedagoga zřízeného podle § 16 odst. 9 a 10 školského zákona a k jeho působení není potřeba souhlas krajského úřadu nebo MŠMT. 4. Asistent pedagoga je pedagogický pracovník v souladu s § 2 odst. 2 písm. f) zákona č. 563/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Odbornou způsobilost asistenta pedagoga stanovuje § 20 zákona 563/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů; ke kvalifikačním předpokladům asistenta pedagoga se též vztahuje § 22 až 32 uvedeného zákona.

5. Asistent pedagoga, který působí ve školách zřizovaných MŠMT, obcí nebo svazkem obcí a krajským úřadem, vykonává přímou pedagogickou činnost v rozsahu stanoveném nařízením vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů, a to v rozsahu 20–40 hodin týdně. Rozsah přímé pedagogické činnosti stanovuje ředitel školy.

6. Platové zařazení asistenta pedagoga podle odstavce 5 se řídí nařízením vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě. Povolání č. 2.16.05 Asistent pedagoga se pohybuje v rozmezí od 4. do 9. platové třídy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce.“

II.

Vymezení funkce asistenta pedagoga

1. „Funkce asistenta pedagoga je jedním z podpůrných a vyrovnávacích opatření podle vyhlášky o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ve znění pozdějších předpisů § 1 odst. 1 až 3, která zlepšují přístup žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ke vzdělávání a současně přispívají k vytváření inkluzivního prostředí třídy a k naplňování vzdělávacích potřeb všech žáků ve třídě, ve které se vzdělává žák/žáci se speciálními

vzdělávacími potřebami. Využití služeb asistenta pedagoga je vhodné tehdy, pokud nároky na podporu pedagoga při práci se žákem/žáky ve výuce vyžadují činnosti další osoby, která pomůže zkvalitnit práci se žákem/žáky s cílem respektování individuálních specifík žáka. Současně je vždy třeba posoudit, zda neexistují jiné varianty podpory jak pedagoga, tak i žáka/žáků (pomůcky, úpravy práce pedagoga atd.).

2. Asistent pedagoga pomáhá učiteli při organizaci a realizaci vzdělávacího procesu ve třídě, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka/žáků do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávacího procesu, včetně školou poskytovaných školských služeb.

3. Asistent pedagoga pracuje dle potřeby se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s ostatními žáky třídy podle potřeby a pokynů učitele a ve spolupráci s ním, nevykonává výuku žáka/žáků samostatně. Asistent pedagoga může působit ve škole/třídě, která není zřízena pro žáky se zdravotním postižením (běžná škola) nebo škole/třídě zřízené pro žáky se zdravotním postižením (§ 16 odst. 8 zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

4. Činnost asistenta pedagoga týkající se žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami respektuje doporučení školského poradenského zařízení, zahrnuje zejména aktivizaci žáka, podporu pozornosti žáka při výkladu učiva a plnění úkolů, kontrolu porozumění úkolům, interpretaci zadání, podporu žáka při vypracovávání úkolů s respektem k jeho maximální samostatnosti; asistent pedagoga dále směřuje žáka k podpoře rozvoje komunikace a vytváření sociálních dovedností. V případě potřeby se asistent podílí také na zklidňování žáka, poskytuje mu pomoc při orientaci, pohybu a sebeobsluze. V případě, že asistent pedagoga pracuje se žákem/žáky se sociálním znevýhodněním, vykonává rovněž činnosti vedoucí k podpoře spolupráce a komunikace školy s komunitou, z níž žák/žáci pocházejí, a k pomoci žákovi/žákům s přizpůsobením se školnímu prostředí apod. (vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ve znění pozdějších předpisů..

5. Asistent pedagoga pracuje se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě, ve které se žák vzdělává. Pouze ve výjimečných případech, kdy to vyžaduje bezpečnost a ochrana zdraví žáka se speciálními vzdělávacími potřebami nebo bezpečnost a ochrana zdraví ostatních žáků ve třídě, je možné tuto činnost vykonávat dočasně mimo třídu, ve které se žák/žáci se speciálními vzdělávacími potřebami vzdělává, vždy však v součinnosti s vyučujícím a v podmínkách, které splňují hygienické požadavky a požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví žáka.

6. Bližší specifikace činností asistenta pedagoga pro žáky se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním je součástí doporučení školského poradenského zařízení

(ŠPZ). Zdůvodnění zřízení asistenta pedagoga pro žáka/žáky se sociálním znevýhodněním uvede ředitel školy v souladu s podmínkami poskytování dotace na zřízení funkce asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním. Obsah doporučení ŠPZ, resp. obsah potřebné podpory ze strany asistenta pedagoga, je zohledněn ve formulaci pracovní náplně asistenta pedagoga. V případě potřeby a na žádost školy, se souhlasem zákonného zástupce žáka, může ŠPZ v rámci standardně poskytovaných služeb poskytnout doporučení k činnosti AP rovněž pro žáka/žáky se sociálním znevýhodněním.“

www.msmt.cz [online].[cit.8-10-2015]

2.2 Kvalifikační předpoklad asistenta pedagoga

Jedinec, který chce vykonávat funkci asistenta pedagoga dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, musí mít získanou odbornou kvalifikaci, a to:

- získané vysokoškolské vzdělání studiem, které je akreditované studijním programem v oboru pedagogických věd,
- získané vysokoškolské vzdělání, které je akreditované jiným studijním programem než v prvním bodu, a to např.:
 - získané vzdělání v programu celoživotního vzdělání, které je uskutečňováno danou vysokou školou se zaměřením na pedagogiku,
 - přímým studiem pedagogiky na vysoké škole,
 - získané vzdělání pomocí absolvování vzdělávacího programu, přímo pro asistenty pedagoga, které uskutečňuje vysoká škola nebo dané zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
 - získané vyšší odborné vzdělání, které je získáno ukončením akreditovaného vzdělávacího programu přímo na vyšší odborné škole se zaměřením na pedagogiku,
- získané vyšší odborné vzdělání, které je však akreditovaného jiným vzdělávacím programem, a to např.:
 - získané vzdělávání, které je obsaženo v programu celoživotního vzdělávání uskutečňované vysokou školou v oboru pedagogiky,
 - přímým studiem pedagogiky,
 - přímým studiem na asistenta pedagoga,
 - získané středním vzděláním ukončené maturitní zkouškou, ukončení daným vzdělávacím programem středního vzdělávání s pedagogickým zaměřením,

- získané střední vzdělání s příslušnou maturitní zkouškou jiného vzdělávacího programu, a to např.:

- získané vzdělání v programu celoživotního vzdělávání, které je však pod vedením vysoké školy se zaměřením na pedagogiku,
- přímým studiem pedagogiky,
- přímým studiem na asistenta pedagoga.

Jedinec, který chce vykonávat funkci asistenta pedagoga jako přímou pedagogickou činnost (ve školském zařízení jako zájmovou činnost, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy) by jeho vzdělání mělo dosahovat odbornou kvalifikaci, a to:

- získané střední vzdělání ukončené výučním listem vzdělávacího programu středního vzdělávání zaměřené na pedagogiku,
- získané střední vzdělání ukončené vzdělávacím programem středního vzdělávání, které je přímo zaměřeno na vzdělání a přípravu asistentů pedagoga,
- získané střední vzdělání ukončené vzdělávacím programem středního vzdělávání, a to např.:
 - přímým studiem oboru pedagogiky,
 - přímým studiem pro asistenty pedagoga,
- získané základní vzdělání nebo přímé studium pro asistenta pedagoga.

www.msmt.cz [online].[cit.2015-8-10]

www.klickevzdelani.cz [online].[cit.2015-12-10]

Valenta (2012) představuje vyjádření institutu asistenta pedagoga §16 odst. 9 zákona č. 561/2004 Sb. takto:

„Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy, konzervatoře a vyšší odborné školy může ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření poradenského zařízení.“

(Valenta, Petráš a kolektiv, 2012, str. 9)

Michalík (2005) definuje, že asistent pedagoga může být každý jedinec, který splňuje dané předpoklady:

- zcela bezúhonný,
- zcela způsobilý k právním úkonům,
- dosaženou odbornou kvalifikaci,
- zcela zdravotně způsobilý,
- dostatečná znalost českého jazyka.

3. Definice asistenta pedagoga

Žampachová, Čadilová (2012) popisují, že osoba vykonávající funkci asistenta pedagoga, je pedagogickým pracovníkem, tudíž řádným zaměstnancem školy a působí přímo ve třídě, kde je integrován žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Hlavním zájmem a funkcí asistenta pedagoga je podporovat integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Funkce asistenta pedagoga byla dříve v rozporu, či vlastně asistent je? Nyní máme jeho funkci ujasněnou takto: asistent pedagoga je pracovníkem, který je k nápomoci všem jedincům vzdělávacího procesu, to znamená žákovi se zdravotním postižením, pedagogovi, ale také v mimořádných situacích dle potřeby i celé třídě.

Valenta, Petráš (2012) označují, že funkce asistenta pedagoga uvádí novou a velice podpůrnou službu v resortu MŠMT, která poskytuje žákům se speciálními vzdělávacími potřebami lepší a kvalitnější vzdělávání, následně pak mnohem lepší uplatnění na trhu práce a celkové zlepšení kvality života u jedinců s těžkým zdravotním postižením. Asistent pedagoga může bez pochyby působit jak v běžných mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách, kde se však nachází jedinci se zdravotním postižením. Asistent pedagoga najde také uplatnění ve školách přímo zařízené pro jedince se zdravotním postižením. Je zaměřen na pomoc jedinci se zdravotním postižením, ale také na jeho začleňování mezi ostatní žáky a pomáhání mu při hledání kamarádů ve třídě. Asistent pedagoga také pomáhá, radí či asistuje pracovníkům školy při výchovných a vzdělávacích činnostech. Snaží se bez problémů komunikovat s žáky i jejich zákonnými zástupci. Asistent pedagoga pomáhá také při sebeobsluze a pohybu těžce postižených jedinců.

3.1 Typy asistentů pedagoga

Valenta (2012) představuje, že v resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), z důvodu zabezpečování vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, se setkáváme se třemi typy asistenta pedagoga.

Asistent pedagoga může poskytovat svoji pomoc:

- jedincům se sociálním znevýhodněním,
- jedincům se zdravotním postižením nebo znevýhodněním,
- jedincům mimořádně nadaným (setkáváme se pouze zřídka).

3.2 Osobnost asistenta pedagoga

"Práce asistenta pedagoga vyžaduje motivovaného člověka, k jehož základním charakteristikám patří komunikativnost, kreativita, tvořivost, flexibilita, schopnost týmové spolupráce, spolehlivost, dále trpělivost, vstřícnost, empatie a laskavost, ale také důslednost a odpovědný přístup. Zkrátka pozitivní, vyrovnanou osobnost. Asistent musí zvládnout vymezení hranic ve vztahu k učiteli, začleněnému dítěti, jeho spolužákům i rodičům. Musí umět správnou míru v těchto vztazích, nebýt příliš dominantní ani submisivní. "

(Uzlová 2010,s. 45, in Němec)

Bendová (2011) uvedla, že pro každodenní a kvalitně odvedenou práci v pozici asistenta pedagoga, je velmi potřebná dobrá komunikace jak s dětmi, tak se všemi pracovníky vzdělávacího procesu. Na bezchybnou práci a dobrou komunikaci má bezpochyby vliv osobnost, zkušenosti, schopnosti a dovednosti asistenta pedagoga.

Habr, Hájková, Vaníčková (2015) definují, že mezi přínosné kvality asistenta pedagoga patří:

- kladný vztah k žákovi – asistent pedagoga by měl být vždy pozitivně naladěný a měl by se snažit vytvořit si k žákovi kladný vztah,
- zájem o práci a plné pracovní nasazení – zájem o tuto pozici je opravdu nezbytný, už i z důvodu nižšího finančního ohodnocení,
- trpělivost, vytrvalost a důslednost – trpělivost je na prvním místě, práce s danými žáky může být mnohdy zdoluhavá a nemusí vždy přinášet okamžité či viditelné výsledky,
- duševní odolnost a celková citová vyrovnanost – je velmi důležité, aby asistent pedagoga byl citově i duševně vyrovnaný. Jeho náplní je řešit nejrůznější situace, podávat i přijímat instrukce,
- pečlivost a svědomitost – asistent pedagoga by měl být pečlivý, svědomitý, spolehlivý a dostatečně odpovědný. Měl by dostatečně poznat žáka a snažit se o jeho další rozvoj. Se vším souvisí i odpovědnost za vedení záznamů žáka, psaní deníčků, sešitů, apod.
- rozhodnost a zodpovědnost - asistent pedagoga by měl být dostatečně zodpovědný a rozhodný. Jeho pozice ho často staví k rozhodování a řešení určitých situací,
- organizační schopnosti a schopnost plánovat – je velmi důležité aby asistent pedagoga a třídní učitel byli dostatečně sladění a dokázali společně naplánovat a zorganizovat určitou činnost či výlet. Mělo by však dojít k rozvoji vědomostí žáků, k přenosu nejrůznějších informací a k porozumění mezi žáky,

- schopnost srozumitelné písemné a ústní komunikace – asistent pedagoga by měl být schopný se srozumitelně, jasně a spisovně vyjadřovat, jak v mluvené tak v písemné formě jazyka. Měl by dodržovat správnou intonaci, rytmus, pauzy, modulaci hlasu a neměl by trpět nejrůznějšími logopedickými vadami,
- znalost jiných forem komunikace, schopnost domluvit se jinak než slovy – tuto komunikaci je potřeba využít např. u žáků s těžkým mentálním postižením či u žáků s narušenou komunikační schopností,
- vyrovnanost, sebedůvěra a sebevědomí se zdravou ctižádostí – je důležité, aby asistent pedagoga byl značně a přijatelně sebevědomý, věřil si ve svém jednání a svých schopnostech. Je velmi důležité, aby asistent pedagoga na žáka působil přesvědčivě a aby věděl, co přesně dělá.

Vejrochová (2015) uvádí, tyto předpoklady pro osobnost asistenta pedagoga:

- psychické vlastnosti – dostatečné a vhodné projevy chování, myšlení a také prožívání,
- charakter – vhodné vytváření reakcí na určité situace,
- temperament – vyjádření vhodné aktivity a dynamiky osobnosti,
- schopnosti – podmíněno úspěšností a realizací v rozvíjení se v dané profesi,
- tvořivost – nápaditost na tvoření či realizaci nových řešení,
- motivační vlastnosti, zájmy, postoje, hodnoty, cíle – důležitá je motivace k vykonávání této profese, ale také mít jasně dané hodnoty a cíle,
- emocionalita – důležitá v oblastech řeči, výrazu, ale také v mezilidských vztazích,
- vůle – důležitá při dosahování potřebných cílů, je odpovědná za průběh k dosažení určitého cíle,
- inteligence – důležitá při schopnosti přizpůsobení se, při učení se nových zkušeností a při orientaci v nových situacích.

3.3 Role asistenta pedagoga v minulosti a dnes

Čadová (2012) popisuje, že funkce asistenta pedagoga (AP) se ve školách u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami začala objevovat až od roku 1997. Až v daném roce se (díky vyhlášce č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách) mohlo v jedné třídě vyskytovat více pracujících pedagogů. Z počátku se objevovali asistenti pedagoga, kteří spolupracovali pouze při integraci s romskou komunitou. Později se začali objevovat asistenti pedagoga i u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a to zejména u tělesně postižených jedinců. V průběhu 90. let, se výrazně začalo řešit hrazení

nákladů na funkci asistenta pedagoga (dříve uváděno: osobní asistenti, třídní asistenti či asistenti učitele), byli totiž dosud v celé České republice placeni z prostředků mimo resort školství (tudíž příslušnými úřady práce). Úřady práce daly tehdy jasně najevo, že tento způsob hrazení nákladů vůbec neodpovídá jednotlivým podmínkám o programech podpory zaměstnanosti a začátkem roku 2002 bylo vše ukončeno. Na školách či předškolních zařízeních tedy zůstalo mnoho dětí se specifickými potřebami bez asistenta pedagoga. Situace tedy pokračovala tím, že se začaly podílet na nákladech občanská sdružení zdravotně postižených a postupně a častěji byly náklady také hrazeny z resortu školství.

4. Popis činností asistenta pedagoga

Vejrochová, kolektiv (2015), uvádí činnost asistenta pedagoga ve třech daných úrovních, které mohou sloužit jak pro asistenta pedagoga, tak pro ředitele dané školy.

I. úroveň činností asistenta pedagoga:

Využití a základní znalost s informačními technologiemi (kopírovací zařízení, skenovací zařízení, tiskárna, výukové programy, emaily, webové vyhledávače, apod.). Poznávání nových metod a činností prostřednictvím literatury či webových zdrojů. Spisovná, srozumitelná a přátelská komunikace s žáky, jak ústně tak písemně. Snaží se přizpůsobovat komunikaci dle věku žáků, žáky je vhodnější oslovovat křestním jménem. Zájem o žáky, naslouchání jejich potřeb, snažení vyhovět jejich přáním. Dle potřeby pomoc či dopomoc žákům při sebeobslužných i hygienických činnostech. Pozorování a učení se od starších a zkušenějších kolegů, snaží se zapadnout a týmově spolupracovat. Podporuje a snaží se co nejvíce dopomáhat svým kolegům (pomoc při výrobě pomůcek, pomoc žákům při individuální či skupinové práci, příprava pracovních sešitů, příprava pracovních listů). Aktivita a pomoc i mimo vyučovací jednotku. Pomoc žákovi při přípravě svého pracovního místa. Aktivní účast na školních i mimo školních akcích, organizování, pomoc či navrhování jednotlivých činností a aktivit, zapojuje se do rodičovských či individuálních schůzek s rodiči. Možnost nahlížení i s ostatními pedagogy do materiálů výchovně vzdělávacího procesu, lékařských i odborných zpráv o žácích (pouze se souhlasem zákonných zástupců žáka), např. náhled do IVP, vysvědčení, lékařské zprávy, odborné zprávy, apod. Zájem o postavení žáka v kolektivu ostatních žáků, zájem o chování žáků v rodinném prostředí. Všeobecný přehled o všech potřebných či pomocných možnostech školského zařízení, asistent je schopen žákovi ve všem poradit a doporučit mu na koho se v případě potřeby obrátit, například školní psycholog, výchovný poradce, apod.

II. úroveň činností asistenta pedagoga:

Aktivně a samostatně vyhledává potřebné informace ke zlepšení kvality výuky, používá odbornou literaturu, webové zdroje, metodické příručky, využívá kompenzační pomůcky. Samostatně se snaží zkvalitňovat svoji práci, samostatně si provádí zpětnou vazbu své práce, vyhodnocuje kvalitu a úkony své práce. Aktivní spolupráce s kolegy ve školním poradenském zařízení – Speciálně pedagogické centrum: SPC, Pedagogicko - psychologická poradna: PPP, Středisko výchovné péče: SVP, psycholog, fyzioterapeut, ergoterapeut. Snaží

se pomoci při předcházení problémů či náprav již existujících problémů. Povinně se účastní pedagogických porad. Snaha používání moderních technologií při komunikaci jak s kolegy, tak se zákonnými zástupci žáka (např.: skype, mail, chat). Vedení žáka s dostatečnou motivací k úkonu, v žádném případě asistent neprovádí danou činnost za žáka, snaží se pouze dopomoci k činnosti, vytváření milé a příznivé atmosféry. Snaha o rozvíjení spravedlnosti a toleranci k sociokulturním odlišnostem. Pracuje dle pokynů pedagoga či potřeby žáka (individuálně s žákem či se skupinou žáků). Neustálé zdokonalování v oblasti technologických dovedností (např.: PC, tablet, interaktivní tabule). Samostatná orientace a vědomosti při potřebných pomůckách v jednotlivých předmětech. Možná příprava pomůcek s žáky.

III. úroveň činností asistenta pedagoga:

Dokáže analyzovat a vyhodnocovat kvalitu své práce, je schopný vyvozovat chyby a snaha zlepšovat se ve svých činnostech. Je schopný odborně předávat své znalosti žákům, využití alternativní a augmentativní komunikace – VOKS, znak do řeči, Makaton, Bliss. Snaží se co nejvíce vyhovět potřebám zákonných zástupců žáka – domluva na skupinových či individuálních schůzkách rodičů, informuje zákonné zástupce o činnostech a akcích školy, poskytování zpětné vazby z výuky. Nabízí a organizuje společné aktivity a činnosti všech žáků školy z důvodu spřátelení a stmelení kolektivu – tradice, zvyky, vaření, společné akce rodičů, sportovní dny, besídky, vystoupení, tvořivé dílny. Kontrola a předcházení možných patologických jevů jako je šikana či násilí. Snaha o vytvoření zájmových kroužků pro žáky (výtvarný kroužek, taneční kroužek, sportovní kroužek, apod.).

Valenta (2012) popisuje, zkráceně, hlavní náplň asistenta pedagoga takto:

Hlavní náplní a činnostmi asistenta pedagoga jsou:

- pomáhat pedagogickým pracovníkům při vzdělávání, výchově a komunikaci s žáky a zákonnými zástupci žáků,
- podporovat a snažit se pomáhat při přizpůsobení a zařazení se do školního prostředí,
- pomáhat žákům s přípravou na výuku a následně s výukou,
- pomáhat žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluhování, pohybování během výuky i pomoc na akcích mimo areál školy, však pořádané školním zařízením.

Aby asistent pedagoga mohl vykonávat svoji funkci v daném zařízení, je nutné, aby si dané zařízení podalo žádost, kterou žádá o zřízení asistenta pedagoga v jeho zařízení. Žádost by následně měla obsahovat: název a sídlo právnické osoby. Je nutné v žádosti zmínit počet žáků, počet tříd a počet žáků se vzdělávacími potřebami. Ohledně dané osoby asistenta pedagoga je nutné zmínit dosažené vzdělání, výši platu, důvod proč chceme pořízovat do daného zařízení asistenta pedagoga, cíl očekávání od asistenta pedagoga a následně náplň práce, kterou bude asistent pedagoga vykonávat.

4.1 Kvalitní a vzájemná spolupráce

Baslerová (2012) představuje, že jedna z nejdůležitějších věcí je otevřená a rovnocenná komunikace mezi všemi zúčastněnými. Pro úspěšnou integraci má pro žáka velký význam hezký vztah s třídním učitelem, ostatními vyučujícími, výchovným poradcem, ředitelem školy a všemi potřebnými zaměstnanci školy. Jak žák, tak každý z nás potřebuje milé a přátelské prostředí. Nejdůležitější je celkové prostředí a klima celé školy.

4.2 Profesní rozvoj asistenta pedagoga

Hawkins (2004) formuluje, že je velmi důležité asistenta pedagoga dále profesně rozvíjet, a to například absolvováním kurzů a seminářů na danou tematiku. Asistent pedagoga je denně s lidmi a je tedy potřeba ho průběžně vzdělávat, podporovat ho ve své práci, získávat náhled do novinek v tomto oboru, získávat nové zkušenosti a následně je využívat v praxi. Velmi přínosné a zajímavé obory jsou pro asistenta pedagoga například: vývojová psychologie, školní psychologie, pedagogika, speciální pedagogika, psychiatrie či medicínské obory. Čím více asistent pedagoga porozumí potřebám znevýhodněného žáka, tím více a lépe se mu dokáže přizpůsobit a pomoci mu.

4.3 Pracovní místo asistenta pedagoga

Hanák (2015) uvádí, že asistent pedagoga je bez pochyby brán jako pedagogický pracovník pedagogického týmu a školského zařízení. Učitel, ke kterému je přiřazen asistent pedagoga by se v danou chvíli měl zajímat také o: prostor, kde bude asistent pedagoga pracovat, zda bude mít svůj stůl, kam si bude ukládat své pracovní pomůcky, pedagogické dokumenty a osobní věci. Velmi důležité je také rozhodnutí, zda asistent pedagoga bude

přiřazen k danému žákovi a bude s ním sedět v lavici či zda bude sedět mimo dosah žáků. Vždy je důležitá komunikace mezi učitelem a asistentem pedagoga, učitel by měl být tzv. vodítkem pro asistenta pedagoga, jít mu příkladem a popřípadě ho zahrnovat činnostmi. Je velmi důležité, aby panovala přátelská a pozitivní atmosféra mezi učitelem a asistentem pedagoga.

4.4 Komunikace asistenta pedagoga s žákem pomocí využití neverbální komunikace

Slowík (2010) uvádí, že nejproblémovější zásadou v komunikaci mezi danými jedinci s mentálním postižením či duševním onemocněním je respektování jejich intelektu a současně jejich fyzického věku. Velké množství lidí, má velké tendence s takovými jedinci hovořit jako s dětmi, přestože jsou to například dospělí lidé či senioři.

Pro pozici asistenta pedagoga je velice důležité, aby dostatečně ovládal komunikaci jak verbální tak neverbální. Pro mnoho dětí s určitým druhem postižení, hlavně pro děti se závažnějším druhem postižení je neverbální komunikace nedílnou součástí života. Neverbální komunikace prostřednictvím gest je pro ně mnohem jasnější a srozumitelnější než mluvené slovo.

Habr, Hájková, Vaníčková (2015) představuje, že tzv. neverbální komunikace nebo například komunikace bez použití slova je mnohem starší než komunikace verbální (mluvená). Neverbální komunikaci používáme při vlastním projevu a není zcela kontrolována vůlí. Neverbální komunikaci by asistent pedagoga měl bez problému ovládat.

Do neverbální komunikace můžeme zahrnout:

- Paralingvistika - označujeme jako vše, co doprovází slova, například hlasitost, tón řeči, plynulost řeči, doba trvání a barva hlasu. Vše by mělo být spolu v souladu (to, co říkáme a jak to sdělujeme ostatním). Jak v komunikaci s dětmi, tak v komunikaci s rodiči bychom měli dodržovat vhodnou hlasitost řeči, tempo a tón, aby nám bylo dostatečně a jasně rozuměno.

- Mimika - nebo-li výraz tváře je velmi důležitý a univerzální prostředek komunikace. Velmi důležitý je také vhodný zrakový kontakt, který by měl být dostatečně přiměřený a vhodný. V prostorách školy si sezení můžeme uzpůsobit dle svých potřeb, je však vhodné, aby žák či rodič seděli lehce vpravo či lehce vlevo, abychom dle pohodlí mohli oční kontakt navázat či přerušit. Sezení přímo naproti klientovi není zcela příjemné. Velmi důležitý je také, vlídný a mírný úsměv na tváři.

- Gestikulace – nebo-li komunikace pomocí rukou. Gestikulace by neměla být moc výrazná, pokud jednáme s dítětem či rodičem, kterého zcela neznáme. Mohlo by být i možné, že výrazná gestikulace je od neznámé a odlišné osobnosti zcela nepříjemná.
- Haptika – nebo-li komunikace prostřednictvím dotyku (podání ruky, pohlazení). Můžeme využít například při povzbuzení, při těžkých životních situacích apod.
- Proxemika - nebo-li komunikace prostřednictvím vzdáleností mezi komunikujícími.

Rozlišujeme jednotlivé zóny: - intimní zóna – do 20 metrů

- osobní zóna – do 60 metrů

- společenská zóna – do 2 metrů

- veřejná zóna – více než 2 metry

Pokud během komunikace dojde k narušení zón, může to být pro klienta velice nepříjemné, takové jednání může ovlivnit i konečný výsledek. Pozor dáváme také na výškovou vzdálenost, pokud dítě či rodič sedí, sedíme také, pokud dítě či rodič stojí, stojíme také.

- Posturologie - nebo-li vhodná poloha těla, která dokáže prozradit o tom, co cítíme, či zda jsme nebo nejsme v duševní a psychické pohodě. Pozice těla by měla být jak u nás, tak u klienta uvolněná a otevřená. Vyhneme se: překříženým končetinám, ohnutým zádomům či houpání na židli.
- Kinezika - nebo-li komunikace prostřednictvím pohybu (například poklepávání nohama, rukama, hra s kapesníkem či propiskou, apod.). Tyto signály značí nervozitu, netrpělivost, napětí, jak u dítěte, tak u dospělého klienta.

4.5 Komunikace asistenta pedagoga s žákem pomocí komunikačních systémů

Knapcová (2009) vysvětluje, že mnoho dětí s daným stupněm či druhem postižení, například děti s poruchami autistického spektra, Downovým syndromem, mají velký problém vůbec se naučit a používat mluvenou řeč. Rodiče těchto dětí či logopedi se snaží děti naučit mluvit či alespoň vyjádřit své nejnutnější potřeby, které potřebují k životu. Naučení dítěte mluvit, či se jednoslovně vyjadřovat může trvat však velmi dlouho, v některých případech je to bohužel zcela nemožné. Chce to však velkou trpělivost a nepřetržitý trénink.

Děti s poruchami autistického spektra mohou mít velký problém s verbální komunikací, jelikož díky svému postižení mají odlišné chápání světa, nedokážou smysluplně odpovědět či vůbec porozumět dané řeči či významu slova.

Díky snaze pomoci těmto dětem byly vytvořeny různé formy alternativní a augmentativní komunikace. Jedná se o systémy, které jsou schopny zcela nahradit

či jen doplnit mluvenou řeč. Do těchto systémů řadíme například znakovou řeč, Makaton, piktogramy či Voks.

Je velmi důležité, aby se pro dané dítě vybral nejprůzračnější komunikační systém, aby mu vyhovoval a opravdu mu pomohl ke komunikaci se „světem“. Některé děti mohou bohužel ztroskotat na určitých dovednostech, například nemají schopnost napodobovat pohyby, mají špatnou pozornost, nejsou schopny navazovat oční kontakt, mnoho dětí nezačnou sami od sebe komunikovat, pouze až na otázku „Co chce?“. Pro tyto jednotlivé důvody je opravdu velmi důležité zvolení nejvhodnějšího komunikačního systému.

4.6 Výměnný obrázkový komunikační systém - VOKS

Na Výměnný obrázkový komunikační systém (dále jen VOKS), bych se chtěla více zaměřit, z důvodu zkušeností, které jsem s tímto systémem získala a z důvodu jeho jednoduchosti v porozumění. Nejsem zcela zastáncem tohoto komunikačního systému, ale pokud je již potřeba s určitým dítětem využívat komunikační systém, tak jen s využitím mluvené řeči.

Knapcová (2009) představuje, že VOKS vychází z principů metody The Picture Exchange Communication System – PECS. Oba tyto komunikační systémy jsou postaveny na daných principech:

- dítě získává vysokou motivaci – vybírá si konkrétní odměny,
- účelová a smysluplná výměna obrázků za konkrétní věc, kterou obrázek znázorňuje.

Cílem komunikačního systému – VOKS:

- rychlé a účinné získání komunikačních schopností a dovedností,
- naučit klienty proč je dobré komunikovat, zdůraznit a najít význam a sílu komunikace,
- ukázat klientovi nezávislost a naučit samostatně využívat komunikační systém.

Metodika VOKS:

Metodiku rozdělujeme na dvě dané části:

- přípravná práce,
- výukové a doplňující lekce.

- První část metodiky (přípravná práce):

- představuje důležité informace pro učitele daného systému VOKS. Představuje prostředí nácviku systému, popisuje dané pomůcky při výuce a způsob postupu při výběru odměn.

- Druhá část metodiky (zahrnuje výukové a doplňkové lekce):

- výukové lekce: hlavní část nácviku, klient se snaží a učí žádat o oblíbenou věc výměnou za obrázek. Učí se samostatně dojit k zásobníku obrázků, učí se ve známém i neznámém prostředí, se známými i neznámými lidmi.

- doplňkové lekce: jedná se o rozvoj obrázkové slovní zásoby, učení schopnosti navazování očního kontaktu, nacvičení tzv.: „obrácené komunikace“ na základě slovního popisování obrázků.

Laudová (2003) uvádí, že komunikační systém je zapotřebí přirozeně zahrnout do výchovně vzdělávacího procesu. Jakmile klient zcela pochopí princip daného komunikačního systému, snažíme se o začlenění do jeho vzdělávacího i osobního života.

Příklady využití:

- vizualizace prostředí – dané obrázky jsou rozmístěné přímo na konkrétních věcech, např.: obrázek s dveřmi je přilepený na dveřích + můžeme přidat zavření či otevření dveří,

- pracovní a procesuální schémata – žákům jsou přichystána na větné proužky daná schémata pro vizuální znázornění sebeobslužných či pracovních činností, například při pracovních činnostech: obrázek s nůžkami, štětcem, lepidlem, činnost lepit,

- vizualizace režimu dne, rozvrh činností a času – žákům jsou opět vyskládány obrázky se symboly, které jim ukazují následující činnost, co bude probíhat a celý následující režim dne. Po skončení činnosti se obrázek odkládá pryč z viditelnosti,

- systém odměňování – systém odměňování je velice oblíbený a zaručený. Za správně splněný úkol jako odměnu můžeme použít např.: sladkost, věci či oblíbenou aktivitu.

Knapcová (2009) definuje, že výměnný obrázkový komunikační systém – VOKS se dá také využít při nácviku globálního čtení nebo přímo u nemluvících žáků jako vizuální odpověď namísto hlasové odpovědi.

Výměnný obrázkový komunikační systém - VOKS prochází výchovně vzdělávacím procesem. Žáci jsou vedeni k tomu, aby tento obrázkový systém využívali jak ve školním, tak i v soukromém životě (ve školním autobusu, v jídelně, s pomocným personálem, na plaveckém výcviku, hipporehabilitaci, apod.) Po dostatečném osvojení, jsou žáci mnohem samostatnější a nejsou tolik odkázáni na pomoc učitelů, vychovatelů či rodičů.

5. Platové ohodnocení asistenta pedagoga

Vejrochová (2015) představuje, že stanovení platového ohodnocení a zařazení do platové třídy asistenta pedagoga stanovuje jeho odborná kvalifikace. Platové zařazení do jednotlivých tříd závisí přímo na požadavcích dané školy a dle náročnosti vykonávané práce. Zařazení asistenta pedagoga do platových tříd je možné od 4. – 9. platové třídy.

„Kvalifikační předpoklady:

4. platová třída: střední vzdělání s výučním listem nebo střední vzdělání

5. platová třída: střední vzdělání s výučním listem

6. platová třída: střední vzdělání s maturitní zkouškou nebo střední vzdělání s výučním listem

7 – 8. platová třída: střední vzdělání s maturitní zkouškou

9. platová třída: vyšší odborné vzdělání nebo střední vzdělání s maturitní zkouškou“

(Vejrochová a kolektiv, 2015, str.43)

5.1 Platové třídy

Vejrochová (2015), uvádí:

4. platová třída

- zahrnuje přímou pedagogickou činnost, které souvisí s pomocnými a výchovnými pracemi, které jsou zaměřené na zlepšování a zkvalitňování společenského chování dětí, žáků či studentů,
- zahrnuje přímou pedagogickou činnost, která souvisí s pomocnými a výchovnými pracemi, které jsou zaměřené na vytvoření základních pracovních, hygienických a dalších potřebných návyků.

5. platová třída:

- zahrnuje tzv. rutinní činnosti, které uskutečňujeme při výchově dětí, žáků a studentů,
- zahrnuje upevňování slušného a společenského chování, pomoci při pracovních, hygienických a dalších potřebných návyků, pomoc při pohybové činnosti dětí, žáků či studentů.

6. platová třída:

- zahrnuje hlavně výchovné práce, které jsou přímo zaměřené na zlepšení a zkvalitnění společenského chování dětí, žáků či studentů,
- zahrnuje také činnosti pro vytváření pracovních, hygienických a jiných potřebných návyků.

7. platová třída:

- zahrnuje výklad textu popřípadě přednášení učební látky,
- zahrnuje individuální práci dle stanovených vzdělávacích programů.

8. platová třída:

- zahrnuje činnost jak vzdělávací, tak výchovnou dle přesně stanovených pokynů daného učitele či vychovatele. Činnost by měla být zaměřena na speciální vzdělávání, individuální vzdělávání jednotlivých žáků nebo specifické výchovné potřeby jednotlivých dětí, žáků či studentů nebo naopak skupiny dětí, žáků či studentů.

9. platová třída:

- zahrnuje samostatnou a výchovnou činnost asistenta pedagoga při výuce dle rámcových vzdělávacích pokynů daného učitele či speciálního pedagoga. Činnost je zaměřená na děti, žáky či studenty se speciálně vzdělávacími potřebami,
- zahrnuje také zcela samostatnou vzdělávací, výchovnou nebo speciálně pedagogickou činnost, kterou asistent pedagoga vykonává se zněním individuálního vzdělávacího plánu dítěte, žáka či studenta. Nutná dodržení pokynů dle rámcového vzdělávacího plánu, pokynů speciálního pedagoga školského poradenského zařízení a pokynů daného učitele.

„Z charakteristik jednotlivých tříd je patrné, že zatímco činnosti v nejnižších třídách (4.-6.) směřují více do oblasti výchov a osobní asistence, od 7. třídy nabývají více pedagogického charakteru a v 9.třídě, která je nově zařazena od 1.10.2010, se již jedná o samostatné vykonávání pedagogických činností asistentem pedagoga, a to podle rámcových pokynů učitele nebo speciálního pedagoga.“ (Valenta, Petráš a kolektiv, 2012, str. 14)

5.2 Příslušná řádná dovolená pro asistenta pedagoga

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy uvádí, že asistent pedagoga jako řádný pedagogický pracovník, má dle zákona nárok na:

- 40 dnů řádné dovolené,
- 12 dnů samostudia,

Možnost využití:

- 20 – 40 hodin přímé pedagogické činnosti.

www.msmt.cz [online].[cit. 2015-13-11]

*„Financování asistenta pedagoga se odvíjí od financování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a je upraveno:
zákonem č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů,
vyhláškou č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, ve znění pozdějších předpisů.
směrnici č. j. 28 768/2005-45, kterou se stanoví závazné zásady, podle kterých provádějí
krajské úřady rozpis finančních prostředků státního rozpočtu. „
www.msmt.cz [online].[cit. 2015-20-11].*

5.3 Počet asistentů pedagoga v ČR

Potměšil (2012) uvádí, že v českém školství je činnost asistenta pedagoga opravdu velmi potřebná. Souvisí to také v nynějším trendem, a to zvyšování počtu dětí se zdravotním postižením na běžných školách.

V rozmezí let 2005 – 2011 se nárůst asistentů pedagoga zvýšil:

rok.....fyzické osoby asistenta pedagoga

2005.....1588 osob

2006.....2132 osob

2007.....2923 osob

2008.....3450 osob

2009.....4044 osob

2010.....4751 osob

2011.....5386 osob

EMPIRICKÁ ČÁST

Cílem diplomové práce je snaha prokázat potřebu a důležitost asistenta pedagoga ve výchovně vzdělávacím procesu přímo na konkrétní škole. Zjistit a porovnat názory jednotlivých rodičů na důležitost asistenta pedagoga přímo na škole, kterou navštěvuje jejich dítě.

Výzkum probíhal ve speciální škole: Mateřská škola speciální, Základní škola speciální a Praktická škola Ibsenka Brno, příspěvková organizace. Ve škole byli osloveni rodiče žáků navštěvující uvedenou školu.

1. Metody použité v diplomové práci

1.1 Dotazník

Disman (2000) uvádí, že kvalitativní výzkum je nenumerné šetření a následná prezentace sociální reality, přičemž hlavním významem jsou sdělené informace. Hlavním cílem kvalitativního výzkumu je tvoření nových hypotéz a teorií. Kvalitativní výzkum je tedy analýza textů, které vedou ke zkoumání a vyhodnocení získaných dat. Kvalitativní výzkum slouží vedle porozumění také k popisu a interpretaci získaných dat z lidského života. Do nejznámějších technik sběru dat zahrnujeme pozorování, nestandardizovaný rozhovor či analýzu osobních dokumentů.

Dotazník je jedním z nejpoužívanějších a nejběžnějších forem sběru dat pro různé typy průzkumů. Dotazník je složený ze série připravených otázek, jejichž hlavním cílem je získání názorů a fakt od daných respondentů. www.dotaznik-online.cz [online]. [cit.2016-6-07]

Dle Gavory (2000) je dotazník vymezován na základě písemného pokládání otázek a následného obdržení písemných odpovědí.

Chráška (2007) uvádí, že přímo samotný dotazník je souhrn dopředu připravených a důkladně zformulovaných otázek, které jsou náležitě seřazeny a na které dotazovaný jedinec (respondent) písemně odpovídá. Občas se používá v podobném významu jako je dotazník, termín anketa. Většinou se však termíny dotazník a anketa odlišují a s anketou souvisí takové šetření, kdy se spontánně zapojují přímo jednotliví účastníci. V dalších případech můžeme uvést i širší pojmenování a to je: dotazování. Dotazování může mít dvě další jednotlivé formy a to: interview a dotazník. V pedagogickém výzkumu je velmi vysoká frekvence používání dotazníků, a to hlavně z důvodu snadné konstrukce. Vzorové získané dotazníkem mají vždy omezenou platnost a je potřebné opatrné přednesení zjištěných faktů, abychom rozpoznali objektivní nalezení od subjektivních mínění. Jednoznačnou výhodou dotazníku je, že dovoluje rychlé a úsporné shromažďování údajů od velkého množství respondentů.

1.1.1 Druhy položek v dotazníku

Chráška (2007) uvádí, že v dotazníku se často používá termín položka i termín otázka. Termín položka má však mnohem obecnější formu než termín otázka. Položky mohou mít také rozkazovací charakter. Můžeme je třídit dle různých hledisek a nejdůležitější jsou: cíl, forma dané odpovědi a obsah, který položka určuje.

Z hlediska cíle, pro který je položka určena rozlišujeme: položky obsahové (výsledkové) a položky funkcionální. Obsahové položky se zabývají informacemi, které potřebujeme ke splnění výzkumného úmyslu. Funkcionální položky se zabývají průběhem samotného dotazování a řadíme mezi ně: položky kontaktní, položky funkcionálně psychologické, položky filtrační a položky kontrolní.

- kontaktní položky – poskytují vytvoření určitého vztahu mezi respondentem a výzkumníkem. Položky jsou jednoduché a nenáročné, jejich hlavní funkcí je uvést respondenta do zkoumavého problému. Do kontaktních položek je nevhodné zahrnout demografické údaje o respondentovi a příliš osobní otázky, které mohou být pro respondenta určitým způsobem zneklidňující.
- funkcionálně psychologické položky – položky fungují jako odstranění nepříjemného nepokoje či rozepře u respondenta, mohou se využít u přechodu od daného tématu k jinému nebo při odstranění stereotypního postavení respondenta ke zjišťované problematice.
- kontrolní položky – položky se zaměřují na ověření pravdivosti získaných údajů. Při kontrolních položkách je možnost využít více variant otázek. Nejpoužívanější varianta je ta, že přímo v dotazníku se respondenta zeptáme na jeden typ otázky více variantami. Další možnost kontrolních otázek je ta, že zařazujeme do dotazníku otázky, na které již předem známe odpověď. Hlavní zásadou při používání kontrolních položek je, že daná kontrolovaná otázka nikdy nesmí být uložena hned vedle položky, kterou chceme kontrolovat.
- filtrační položky – položky se používají při zjišťování problémů, které se netýkají všech zkoumaných respondentů. Filtrační položky se ze zásady objevují před položkami základními a mají za úkol vytržít dané jedince, pro které zkoumání nemá žádný význam.

Z hlediska formy požadované odpovědi rozlišujeme: rozlišujeme podle toho, jakou danou formou má respondent v dotazníku odpovědět, zda odpovídá na položky otevřené či uzavřené (nestrukturované či strukturované). U typu otevřených položek respondent tvoří odpověď zcela sám, u uzavřených položek respondent odpovídá podle předem připravených a navržených možností.

- otevřené (nestrukturované) položky – u těchto položek se od respondenta očekává, že se vyjádří k danému předmětu podle jeho uvážení, nejsou zde navrženy žádné předem připravené odpovědi. Jedna z nevýhod u těchto položek je, že je tato forma příliš volná a není zde stanovena struktura odpovědí, to může způsobit obtížnost při vyhodnocení. Výhodou otázek otevřených je větší a hlubší proniknutí do zkoumaného problému. K formě otevřených otázek zcela potřebujeme ochotu a dovednost respondentů se vyjadřovat k určeným

položkám. Při otevřených položkách je nejvhodnější použít položky kontaktní nebo položky funkcionálně psychologické.

- uzavřené (strukturované) položky – u těchto položek se od respondenta očekává jasná a stručná odpověď, kterou má předem připravenou. Největší výhodou je, že zcela zjednodušují vyhodnocení odpovědí. Nevýhodou uzavřených položek je, že velké množství odpovědí, jsou nevhodně řazeny do schématu předem připravených odpovědí. Zaznamenávání odpovědí při uzavřených otázkách můžeme přímo do formulářů dotazníků (odpovědi získáme zakroužkováním, podtržením, označením) nebo můžeme použít záznamové listy.

Z hlediska obsahu, který položka dotazníku zjišťuje: dle tohoto hlediska smíme dané položky dělit na položky zkoumající fakta, položky zkoumající znalosti a zkušenosti a položky zkoumající názory a stanoviska.

- položky zjišťující fakta – tyto položky nejsou náročné na odpovídání, nejužívanější položky v úvodní části dotazníku. Položky zjišťující fakta jsou většinou dichotomického typu (ano-ne). Do položek zjišťující fakta řadíme i otázky na demografické údaje (zjišťujeme věk, pohlaví, zaměstnání, složení rodiny).

- položky zjišťující znalosti a zkušenosti – tyto položky by měly být pokládány obezřetně, aby se respondent cítil v pořádku i při neznalosti daných otázek. Toho se dá docílit správnými formulacemi otázek.

- položky zjišťující názory a stanoviska – tyto položky jsou velmi choulostivé na případné zařazení do dotazníku. Hlavní a nejdůležitější zásadou je, že v daném dotazníku se nesmí objevovat autorovi názory, postoje a hodnocení. U otázek tohoto typu se může objevit nervozita ze strany respondenta, je důležité pronést, že různorodost postojů a názorů je v tomto případě přirozená a normální. U těchto položek často používáme – nepřímé otázky – používáme je nejvíce u zjišťování velmi osobních či choulostivých problémů. Hlavním problémem při užívání položek zjišťující názory a stanoviska je fakt, že respondent může záměrně překrucovat své odpovědi.

Ve výzkumném dotazníku mé diplomové práce je uvedeno několik položek, na základě kterých výzkum probíhal a které vedou ke zjištění hlavního cíle diplomové práce. Dotazovaní rodiče odpovídali nejdříve na základní otázky týkající se druhu postižení jejich dítěte a délkou školní docházky dítěte. Následně odpovídali na otázky dodatečné a zkoumavé, týkající se již názorů na asistenty pedagoga v konkrétní škole, kterou navštěvuje jejich dítě. Před vyplněním výzkumného dotazníku byl domluven den, čas setkání a místo setkání, kde

vše probíhalo. Vyplňování výzkumného dotazníku probíhalo na půdě školy, jelikož to byla pro všechny zúčastněné nejjednodušší možnost. Rodiče souhlasili s vyplněním výzkumného dotazníku po osobní domluvě. Před začátkem vyplňování výzkumného dotazníku byli rodiče seznámeni s cílem práce a byli předem ujištěni o anonymitě dotazníku, což mělo pomoci k pravdivějším a konkrétnějším odpovědím. Z důvodu anonymity zúčastněných byla použita smyšlená jména. Do výzkumného dotazníku byly zahrnuty:

- z hlediska cíle položky: kontaktní – nenáročné otázky, snažíme se o vytvoření kontaktu mezi respondentem a výzkumníkem - 1. Jak dlouho navštěvuje Vaše dítě Základní školu speciální? 2. Jaký druh postižení má Vaše dítě?

- z hlediska formy požadované odpovědi byly zahrnuty všechny položky: otevřené (nestrukturované) – u těchto položek se od respondenta očekává, že se vyjádří k danému předmětu podle jeho uvážení, nejsou zde navrženy žádné předem připravené odpovědi.

- z hlediska obsahu, který položka dotazníku zjišťuje, byly použity: položky zjišťující fakta – do této položky zahrnujeme fakta o zjištění otázek ohledně demografických údajů - 1. Jak dlouho navštěvuje Vaše dítě Základní školu speciální? 2. Jaký druh postižení má Vaše dítě? Také byly použity položky zjišťující názory a stanoviska – velmi citlivé otázky, důležitá správná formulace otázek – 3. V dnešní době se pozice „asistenta pedagoga“ rozvíjí ve velké míře. Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný přímo ve škole kterou navštěvuje Vaše dítě? Z jakého důvodu? 4. Myslíte si, že se asistent pedagoga dostatečně věnuje vašemu dítěti, konkrétně v jakých činnostech nejvíce? 5. Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný a je v jeho kompetenci i pomoc při sebeobsluze Vašeho dítěte? 6. Dokážete si představit, jaké by bylo, kdyby ve třídě vašeho dítěte byl jen samotný pedagog? Prosím zdůvodněte. 7. Je asistent pedagoga s Vámi ochotný řešit konkrétní problémové situace spojené s Vaším dítětem? 8. Vidíte nějaké zlepšení či pokrok Vašeho dítěte jak ve školních dovednostech, tak v rozvoji osobnost díky asistentovi pedagoga? 9. Jak na Vás působí osobnost asistenta pedagoga přímo u Vašeho dítěte? 10. Jaký vztah si myslíte, že má Vaše dítě k asistentovi pedagoga?

Ve výzkumném dotazníku jsme získali z hlediska formy požadované odpovědi otevřené (nestrukturované) položky.

Vyplnění dotazníku rodičům trvalo přibližně 15 minut. Dotazníky byly psány ručně a následně byly autorkou přepsány do elektronické podoby na PC.

1.2 Případová studie

Hartl (2004) uvádí, že případová studie (kazuistika) se zařazuje mezi výzkumné metody a zabývá se popisem a průběhem jednotlivých případů (např. vznikem duševní choroby, průběhem duševní choroby či vyléčením duševní choroby, apod.). Kazuistika se týká jak jednotlivce, tak skupiny osob či institucí. Kazuistika patří mezi velmi často používané metody v klinické psychologii. Při zpracování se seznámíme s jednotlivým případem a dle určitého schématu uspořádáme všechna důležitá fakta, která nám jsou poskytnuta a která dle potřeby dále analyzujeme. www.wiki.rvp.cz[online].[cit. 2016-6-07]

Hajd-Mousová (2005) uvádí, jako první krok před vypracováním případové studie: volbu případu – před vypracováním případové studie, bychom si měli ujasnit, zda práci zpracováváme pro studijní či pracovní účely. 1. Studijní účely: možnost si vybrat případ dítěte, který je nám bližší, ke kterému máme dostatek informací či který nás zajímá. Můžeme zahrnout informace z oblasti rodinné, školní, zdravotní, apod. Není nutností popisovat pouze dětský věk, můžeme se zaměřit i na popis dospělého jedince, avšak většinou záchytným a nejzajímavějším bodem je období školní docházky. 2. Pracovní účely: zpracovávány jsou těžší případy, které chceme objasnit více do hloubky – často použity pro konzultaci těžkého případu v lékařství či v odborné literatuře.

1.2.1 Osnova případové studie

Hajd-Mousová (2002) uvádí, rozdělení kazuistiky dle obsahového hlediska na následující části:

1.) Úvod – na úvod je nejvhodnější krátké seznámení s aktuálními problémy dítěte. V případové studii je dostatečné, když uvedeme pouze pohlaví a věk dítěte, můžeme zmínit například typ školy či ročník, který dítě navštěvuje. Bývá efektivní, když uvedeme jméno dítěte (většinou anonymní), tím rovnou prozrazujeme pohlaví jedince. V případové studii by neměly být uvedeny osobní údaje (příjmení, adresa, a podobně)

2.) Anamnéza – základ případové studie. Soubor informací, které nám jsou poskytnuty o historii daného případu z jednotlivých či různých zdrojů. V anamnéze nejčastěji pozorujeme vývoj dítěte, lékařskou, rodinnou či osobní anamnézu. Hlavním důvodem anamnézy je zjištění aktuálních příčin problémů dítěte.

- lékařská anamnéza: obsahuje informace ohledně dětských onemocnění bez komplikací či s komplikacemi – následná řešení, aktuální onemocnění, postižení jedince, prodělané operace.

- osobní anamnéza: zabývá se informacemi o vývoji jedince v rodinném prostředí. Můžeme zahrnout například okolnosti původu porodu – zda se zabýváme dítětem s vrozeným postižením. Zahrnujeme také informace o vývoji prvních let věku dítěte – důležitý psychomotorický vývoj, vývoj řeči, nemoci, úrazy, případně postižení dítěte. Součástí je také popis prvotního školního vývoje – jesle, mateřská škola, nástup do základní školy, případná adaptace v těchto zařízeních. Na závěr osobní anamnézy popisujeme současný stav jedince. Aktuální stav zachycujeme z názorů jednotlivých respondentů či z vlastního pozorování.

- rodinná anamnéza: nejzákladnější a nejdůležitější prostředí pro dítě, kde se od základu formuje jeho osobnost. Potřebujeme znát v případě, pokud se problémy dítěte objevily mimo školní prostředí. V případě, že problémy jsou nějakým způsobem spojeny se školou, zajímá nás i rodinná anamnéza, jelikož rodinné prostředí utváří vztah dítěte ke škole. V rodinné anamnéze ze všeho nejdříve zjišťujeme, zda má dítě oba vlastní rodiče - úplná funkční rodina, zda žije s jedním vlastním a jedním nevlastním rodičem či pouze s jedním rodičem – neúplná rodina. K těmto informacím se vážou otázky, zda dítě dobře vychází se svými biologickými rodiči a se svými náhradními novými rodiči. Důležitá informace je, zda dítě vyrůstá v harmonickém a hezkém prostředí – zajímají nás vztahy mezi rodiči a jejich vztah k dítěti. Informace, které můžeme zjišťovat o příslušných rodičích, jsou například: dosažené vzdělání – charakterizuje ekonomickou a sociální úroveň rodiny, přibližný věk, obecné problémy (alkoholismus, agrese, psychické problémy, a podobně). Mezi další důležité informace patří – sourozenci. Zajímá nás počet, pohlaví, věk, vztahy mezi sourozenci, obecné problémy. Pokud má daný jedinec problémy ve školním prostředí, zajímá nás, zda sourozenci jsou bez problémů nebo zda se u nich také vyskytují.

3.) Problémy dítěte – popisuje aktuální problémy jedince – srovnáváme zjištěné informace s anamnézou. Hlavním zdrojem informací jsou rodiče – mohou mít však zkreslené informace, proto pracujeme i s informacemi ze školního prostředí či lékařů. Pracujeme také s diagnostickými údaji jedince – výsledky vyšetření z poradny, pozorování, rozhovor, hodnocení dítěte učitelem, práce jedince ve školním prostředí (slohy, výkresy), sociometrické měření ve třídě dítěte (zjistíme vnímání dítěte svými spolužáky)

4.) Analýza případu – podstata analýzy případu spočívá v analýze anamnézy a diagnostických údajů. V analýze případu hledáme význam informací a souvislost

mezi získanými údaji. Získaný výsledek analýzy nám dopomůže odvodit závěr, který je klíčem k možnému opatření a řešení.

5.) Návrhy opatření – poslední část případové studie. Návrhy opatření se liší, zda-li je, případová studie připravena výchovným poradcem, speciálním pedagogem, učitelem či studentem. K dispozici máme přehled již poskytnutých intervencí – pokud se jedinec neposunul k lepšímu, může to znamenat, že analýza případu nebyla přesná nebo že současné problémy nelze vyřešit hned. Po uvážení všech možností (charakteristika dítěte, sociokulturní úroveň rodiny, spolupráce s rodinou, problém dítěte, možnosti školy, apod.) bychom měli navrhnout nová řešení.

Ve výzkumné části mé diplomové práce jsou uvedeny případové studie dětí, se kterými souvisí daný výzkum. Ve všech případových studiích se vyskytují základní informace, které se týkají obecných údajů od průběhu porodu přes jejich pestré dětství až do současnosti. Uvedené případové studie se týkají 5. žáků (ve věku od 14. – 19. let), diagnózy těchto žáků jsou středně – těžké mentální postižení, popřípadě poruchy autistického spektra či Downův syndrom. Daní žáci navštěvují uvedenou školu, jejichž rodiče vyplňovali příslušné výzkumné dotazníky. V případové studii je uvedena lékařská anamnéza, osobní anamnéza, rodinná anamnéza a popis osobnosti dítěte. V lékařské anamnéze pouze zmiňuji druh postižení jedince. V osobní anamnéze zmiňuji průběh těhotenství matky, následné zdravotní komplikace a onemocnění jak v raném dětství, tak aktuální. V rodinné anamnéze se zajímám o rodiče či sourozence jedince. Popisuji, zda je rodina úplná a funkční a zajímám se o zdravotní stav sourozence. V poslední části osobnosti jedince rozvádím chování, pozornost, komunikaci, projevy, povahu a koníčky jedince.

1.3 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je snaha prokázat potřebu a důležitost asistenta pedagoga ve výchovně vzdělávacím procesu přímo na konkrétní škole. Zjistit a porovnat názory jednotlivých rodičů na důležitost asistenta pedagoga přímo na škole, kterou navštěvuje jejich dítě. Pro splnění cíle jsem stanovila výzkumnou otázku.

Výzkumná otázka zní:

Je funkce asistenta pedagoga v uvedené speciální škole potřebná?

Dílčí cíl:

1. Zjistit pohled rodičů na funkci a činnost asistenta pedagoga a dokázat, že zde mají své potřebné a nezastupitelné místo.

1.4 Výzkumný vzorek a sběr dat

1.4.1 Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem rozumíme soubor lidí, které skutečně chceme zkoumat. Informace, které jsme získali o jednotlivcích ve výzkumném vzorku, je možné dále zobecnit v široké populaci. www.nszm.cz [online].[cit. 2016-6-11]

Chráška (2007) uvádí, že vlastnosti daného vzorku by měly být v nejlepším případě stejné jako vlastnosti celého souboru, který jsme se rozhodli zkoumat. Vybraný vzorek jedinců či souborů by měl být na určité úrovni a splňovat určitou reprezentativnost.

1.4.2 Sběr dat

Po výběru výzkumného vzorku se může provádět sběr dat několika způsoby. Mezi nejpoužívanější patří – pozorování, analýza dokumentů, dotazování, v některých případech může jít také o experiment. www.vyzkumy.knihovna.cz [online].[cit. 2016-6-11]

1.4.3 Druhy výběru vzorku

Chráška (2007) uvádí, že výzkumný vzorek je možné vybrat několika metodami:

- Prostý náhodný výběr - tento výběr představuje známé i neznámé vlastnosti populace. Každý jedinec v populaci má stejnou šanci, že bude vybrán do výzkumu a je vybrán nezávisle na ostatních. Tato podmínka je splněna v případě, že jde o tzv. výběr s vracením – vzorek se po každém výběru vrací zpět do základního souboru. Častěji se však v praxi provádí výběr bez vracení – vybrané vzorky se nevrací do základního souboru. Prostý náhodný výběr lze provést mechanickým losováním nebo pomocí náhodných čísel. Prvkům se nejdříve přiřadí pořadová čísla a z nich se následně vybírají náhodná čísla.

- Skupinový výběr – tento výběr se používá v případě, když je základní souboru uspořádán do jednotlivých skupin. Skupinový výběr se velmi často používá v pedagogických výzkumech díky jeho snadnému provedení. Rozhodujícím faktorem o rozsahu výběru je počet skupin nikoli velikost skupin.
- Stratifikovaný výběr – výběr se provádí u základních souborů, které se skládají z určitých podskupin. Výběr se provádí z těchto podskupin pomocí náhodného výběru, aby se získal dostatečně vhodný výběr.
- Kontrolovaný výběr – jedná se o stratifikovaný výběr, kdy počet prvků z daných podskupin je odpovídající počtu prvků z výchozího souboru. Kontrolovaný výběr je často nazván jako reprezentativní výběr.
- Vícenásobný výběr – u vícenásobného výběru si nejprve vybereme skupiny, kterými se chceme zabývat a následně až dané jednotky. Lze zahrnout i vícestupňový výběr – k dosažení věrohodných výsledků však potřebujeme větší počet prvků.
- Záměrný výběr – výběr se od ostatních výběrů liší a to tím, že o výběru daného prvku nerozhoduje náhoda, ale názor či úsudek zkoumajícího nebo úsudek zkoumaného jedince. Může vzniknout: anketním výběrem, výběrem „průměrných jednotek“, kvótním výběrem, zvláštní formou kvótního výběru.
- Mechanický (systémový) výběr – tento výběr je nejvýhodnější, pokud chceme zkoumat procento prvků z vybraného souboru. S tímto výběrem se pracuje na základě přiřazování pořadových čísel.
- Spárované (vyrovnané) výběry – jsou zvláštním druhem kontrolovaných výběrů. Podstatou je, že ze základního souboru získáme dva nebo více kontrolovaných výběrů.

V diplomové práci jsem použila náhodný výběr, konkrétně náhodný stratifikovaný výběr a také skupinový výběr. Náhodný výběr jsem zvolila z důvodu osobní známosti z každodenního setkávání ve školním prostředí, velkou roli při výběru hrála ochota rodičů. Skupinový výběr jsem zvolila z důvodu vybrané skupiny rodičů na základě daného postižení jejich dětí – jelikož k výzkumnému dotazníku jsem zvolila i vypracování kazuistik jejich dětí. Dotazování se zúčastnilo pět rodin žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

1.5 Interpretace dat a vyhodnocení výsledků šetření

V kapitole jsou shrnuty a zaznamenány výsledky výzkumného šetření. Výsledky byly získány pomocí výzkumných dotazníků s vybranými rodiči na konkrétní škole.

Interpretace dat rodičů:

Výzkumné dotazníky a případové studie žáků:

1. VERONIKA

Otázka č. 1: Jak dlouho navštěvuje Vaše dítě Základní školu speciální?

- Od roku 2009.

Otázka č. 2: Jaký druh postižení má Vaše dítě?

- Středně těžká mentální retardace.

Otázka č. 3: V dnešní obě se pozice „asistenta pedagoga“ rozvíjí ve velké míře. Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný přímo ve škole, kterou navštěvuje Vaše dítě? Z jakého důvodu?

- Ano, asistent pedagoga je potřebný a přínosný hlavně pro dítě samotné. Děti s různorodými postiženími mají specifické potřeby, které samotný pedagog sice může poskytnout jednotlivému dítěti, ale na úkor ostatním.

Otázka č. 4: Myslíte si, že se asistent pedagoga dostatečně věnuje Vašemu dítěti, konkrétně v jakých činnostech nejvíce?

- Myslím si, že ano. Máme neblahé zkušenosti z dob, kdy naše dcera navštěvovala nejmenovaný ústav a péče jeho asistenta byla opravdu velmi tragická. Konkrétní činnosti nejsem schopna posoudit, ale jsem přesvědčena, že celková spokojenost naší dcery rozhodující.

Otázka č. 5: Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný a je v jeho kompetenci i pomoc při sebeobsluze Vašeho dítěte?

- Ano myslím, že přítomnost asistenta pedagoga při sebeobsluze a zejména při dodržování hygienických návyků je velice přínosná pro další vývoj a rozvíjení dítěte.

Otázka č. 6: Dokážete si představit, jaké by bylo, kdyby ve třídě Vašeho dítěte byl jen samotný pedagoga? Prosím zdůvodněte.

- Ano vzhledem k tomu, jakého pedagoga má přímo naše dcera, by to pravděpodobně možné bylo, avšak by to bylo velice náročné. Péče o tak různorodou skupinu dětí, by byla zřejmě na úkor dalších aktivit, které s pomocí asistenta pedagoga zvládají a jsou schopni je bez větších problémů realizovat.

Otázka č. 7: Je asistent pedagoga s Vámi ochotný řešit konkrétní problémové situace spojené s Vaším dítětem?

- Ano, pokud nějaký problém nastane je ochoten v rámci možností řešit konkrétní situaci s přehledem a profesionálně.

Otázka č. 8: Vidíte nějaké zlepšení či pokrok Vašeho dítěte jak ve školních dovednostech, tak v rozvoji osobnosti díky asistentovi pedagoga?

- Ano, pokrok a zlepšení hlavně v rozvoji osobnosti je velmi znatelný. Můžeme porovnat i s předchozím působením v nejmenovaném ústavu. Rozdíl v působení asistenta pedagoga je opravdu diametrální.

Otázka č. 9: Jak na Vás působí přístup asistenta pedagoga přímo u Vašeho dítěte?

- Působí velice dobře, což je i znatelné v psychice naší dcery. Do školy se vždy velmi těší a k asistentovi pedagoga má velmi hezký a i přátelský vztah.

Otázka č. 10: Jaký vztah si myslíte, že má Vaše dítě k asistentovi pedagoga?

- Asistenta pedagoga má velmi ráda a vždy se těší do školy na společné aktivity, jak s asistentem pedagog, tak s třídním učitelem.

1. PŘÍPADOVÁ STUDIE – VERONIKA (2002)

Lékařská anamnéza:

Středně těžké mentální postižení

Osobní anamnéza:

Dívka byla prvorozená dcera matky, těhotenství probíhalo bez problému. Po porodu narozen novorozenec s primární mikrocefalií a malformací lebeční kosti. Následný vývoj novorozence probíhal nerovnoměrně a spíše se zpomaloval. Novorozenec od narození sledován na neurologii, ortopedii, genetice, psychologii a rehabilitaci. Velký rozvoj epilepsie

od 5let věku dítěte. Epilepsie měla zhoršující charakter – v současné době zařazena do lékařských studií a je nutný záznam záchvatů.

Rodinná anamnéza:

Dívka pochází z úplně a podnětné rodiny. Dívka má mladší sestru – také středně těžké mentální postižení – mikrocefalus. Matka v domácnosti – stará se o dcery, otec zaměstnán.

Osobnost dívky:

Dívka je velmi společenská a velmi ráda hraje na klávesy a na nejrůznější hudební nástroje. Dívka si ráda hraje s panenkami a s kočárkem. Dívka má krátkodobou pozornost i na její velmi oblíbenou činnost. Výrazně je narušená schopnost se soustředit a koncentrovat. Při práci jsou velké výkyvy, za které můžou čtené epileptické záchvaty. Dívka je velmi přátelská, milá a usměvavá. Při špatné náladě či při její neoblíbené činnosti se dokáže zatvrdit a nechce v danou chvíli pracovat. Ve škole se dívka chová ukázněně a v chování není žádný problém. Matka však uvádí, že v domácím prostředí dokáže být agresivní, ničí věci a ubližuje mladší sestře. Dívka dle matky má i tendence k sebepoškozování. Dívka komunikuje verbálně, má však vývojovou dysfázii a nedostatečně rozvinutou artikulaci. Při komunikaci převažuje jednoslovné vyjadřování s místy echolálie.

ZÁVĚR K 1. PŘÍPADOVÉ STUDII

Matka Veroniky považuje asistenta pedagoga za velice potřebného hlavně pro rozvíjení dítěte samotného. Rodiče od Veroniky mají neblahé zkušenosti s opravdu neprofesionálním přístupem asistenta pedagoga. Asistenta pedagoga bere jako pomoc pro své dítě i jako pomoc pro ostatní děti, jak v sebeobsluze, tak i v dalších potřebných rozvíjejících činnostech pro děti. Pro rodiče Veroniky je rozhodující spokojenost jejich dítěte. Veronika vychází s její asistentkou pedagoga velice hezky a neměly doposud žádný problém, ba dokonce se do školy velice těší. Aktuální asistent pedagoga dcery Veroniky je spolehlivý, vyřeší daný problém, který nastane a chová se vždy přátelsky a profesionálně za každé situace. Jak díky asistentovi pedagoga, tak díky třídnímu učiteli je vidět obrovský pokrok v rozvoji osobnosti Veroniky. Pokud by asistent pedagoga ve třídě nebyl, matka Veroniky si myslí, že by to třídní učitel zvládl, ale bylo by to opravdu velmi náročné a hlavně na úkor dalších aktivit.

2. ONDŘEJ

Otázka č. 1: Jak dlouho navštěvuje Vaše dítě Základní školu speciální?

- 13 let

Otázka č. 2: Jaký druh postižení má Vaše dítě?

Downův syndrom

Otázka č. 3: V dnešní době se pozice „asistenta pedagoga“ rozvíjí ve velké míře. Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný přímo ve škole, kterou navštěvuje Vaše dítě? Z jakého důvodu?

- Asistent pedagoga je určitě velmi potřebný. Ať už z důvodu například – více dětí ve třídě, tak i toho, že díky asistentovi pedagoga se může učitel (i asistent pedagoga) věnovat více dětem a řešit s nimi vše potřebné dle situace.

Otázka č. 4: Myslíte si, že se asistent pedagoga dostatečně věnuje Vašemu dítěti, konkrétně v jakých činnostech nejvíce?

- Ano, určitě věnuje. Nejvíce v dozoru, usměrňování, pomoci při sebeobsluze, hlídání stravování i pitného režimu.

Otázka č. 5: Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný a je v jeho kompetenci i pomoc při sebeobsluze Vašeho dítěte?

- Určitě ano. Dohlíží na oblékání, stravu, obstarává podávání léku jak ve škole, tak například na škole v přírodě, dohlíží na hygienu a celkovou bezpečnost.

Otázka č. 6: Dokážete si představit, jaké by bylo, kdyby ve třídě Vašeho dítěte byl jen samotný pedagoga? Prosím zdůvodněte.

- Ne, nedokážu si to představit. Samotná paní učitelka by se nemohla dětem individuálně věnovat a neměla by na všechny děti dostatek času, který potřebuje. Bylo by to opravdu velmi psychicky a fyzicky náročné.

Otázka č. 7: Je asistent pedagoga s Vámi ochotný řešit konkrétní problémové situace spojené s Vaším dítětem?

- Ano je ochotný. Řešíme společně jakoukoli situaci, stejně jako s paní učitelkou.

Otázka č. 8: Vidíte nějaké zlepšení či pokrok Vašeho dítěte jak ve školních dovednostech, tak v rozvoji osobnosti díky asistentovi pedagoga?

- Rozhodně ano. Jak učitel, tak asistent pedagoga společnými silami naučili naše dítě například hodiny, zavazovat tkaničky, dopravní značky nebo zvířata.

Otázka č. 9: Jak na Vás působí přístup asistenta pedagoga přímo u Vašeho dítěte?

- Velmi pozitivně, protože si velmi rozumí. Asistent pedagoga je pro něj autorita a když je potřeba dokáže jej rychle a bez problému usměrnit.

Otázka č. 10: Jaký vztah si myslíte, že má Vaše dítě k asistentovi pedagoga?

- Velmi kladný. Skvěle si rozumí, respektuje a má ho velmi rádo.

2. PŘÍPADOVÁ STUDIE – ONDŘEJ (1996)

Lékařská anamnéza:

Downův syndrom, středně těžká mentální retardace

Osobní anamnéza:

Chlapec se narodil matce jako druhé dítě. Těhotenství probíhalo zcela bez komplikací. Porod byl v pořádku, fyziologický, porodní hodnoty byly 3250 g a 51 cm. Po narození prodělal novorozeneckou žloutenku. Na základě vyšetření byla prokázána trinomická forma Downova syndromu. Chlapec si začal sedat v 9. měsíci a o chůzi se pokusil ve 20. měsíci. U chlapce byl výrazně opožděn vývoj řeči. V současnosti bez závažných zdravotních problémů.

Rodinná anamnéza:

Chlapec je vychováván ve velmi funkční a podnětné rodině, která se podílí na aktivním rozvoji chlapce a matka velmi aktivně spolupracuje se školou, kterou chlapec navštěvuje. Otec chlapce je zaměstnán, matka chlapcem v domácnosti, starší sestra chlapce studuje vysokou školu - je zdráva.

Osobnost chlapce:

Chlapec byl jako malý velmi živé dítě a to mu zůstalo i do současnosti. Má velmi rád živější sportovní aktivity s kamarády. Rád hraje například fotbal, florbal, rád běhá, skáče, chodí na procházky, krásně maluje, jezdí na kole, rád kouká na hokej a nejraději pečuje a stará se o zvířata. Chlapec je velmi dobře vychován, je velmi obětavý ke své rodině i kamarádům. Dokáže pomoci v jakékoli situaci i menším kamarádům.

Chlapec má dobrou schopnost udržet pozornost, pokud je to pro něj zajímavá činnost či pokud má být následně pochválen. Je velmi pečlivý, snaží se správně vykonávat dané úkoly a velmi mu záleží na kladném hodnocení pedagoga.

Chlapec je velmi přátelský a milý ke svému okolí. Velmi rád pomáhá, občas musí být přerušen, protože ostatní žáky omezuje v jejich samostatnosti – snaží se pomáhat až příliš. Když je chlapec za něco pokárán, většinou přestane komunikovat a urazí se, za chvíli ho to

však přejde a je opět veselý. Chlapec je velmi pracovitý a dokáže bez problému spolupracovat s ostatními žáky.

Chlapec komunikuje verbálně, ale řeč je pro okolí velmi špatně srozumitelná vlivem přetrvávající dyslalie a opožděného vývoje řeči. Často komunikuje i neverbálně, (gesty, mimika, znak do řeči) aby mu okolí lépe porozumělo. Porozumění řeči je u chlapce na velmi dobré úrovni, dobře u něj funguje rytmizace a názornost.

ZÁVĚR K 2. PŘÍPADOVÉ STUDII

Matka Ondřeje považuje asistenta pedagoga za velmi potřebného a to hlavně z důvodu – většího počtu dětí ve třídě, aby se v rámci potřeby mohl věnovat třídní učitel dostatečně více dětem naráz. Dle matky Ondřeje se asistent pedagoga dostatečně věnuje dětem, a to hlavně v dozoru, usměrňování, hlídání stravování a pitného režimu, dohlíží při oblékání, hygieně, samoobsluze či při podávání léků. Matka od Ondřeje si zcela nedokáže představit práci ve třídě bez asistenta pedagoga. Třídní učitel by se nemohl dostatečně věnovat každému dítěti, bylo by to dle jejího názoru velmi psychicky, tak i fyzicky náročné. Asistent pedagoga je vždy velice ochotný a snaží se řešit každý problém, který nastane. S asistentem pedagoga je velmi spokojená, protože společnými silami i s třídním učitelem naučili Ondřeje například hodiny, zavazovat si tkaničky, dopravní značky či zvířata. Ondřej má velmi kladný a hezký vztah jak s asistentem pedagoga, tak s třídním učitelem, má oba velmi rád, rozumí si a jsou pro něj autoritou, což je velmi důležité.

3. KATEŘINA

Otázka č. 1: Jak dlouho navštěvuje Vaše dítě Základní školu speciální?

- 7 let

Otázka č. 2: Jaký druh postižení má Vaše dítě?

- Středně těžká mentální retardace – porucha autistického spektra.

Otázka č. 3: V dnešní době se pozice „asistenta pedagoga“ rozvíjí ve velké míře. Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný přímo ve škole, kterou navštěvuje Vaše dítě? Z jakého důvodu?

- Speciální školu navštěvují děti se závažným postižením. Aby učitel zvládl výuku nebo jakoukoliv jinou činnost s celou třídou, nutně potřebuje pomoc asistenta pedagoga, který pomáhá jednotlivým dětem se samoobsluhou, s úkoly, se zajištěním bezpečnosti žáků i s řešením sociálních situací.

Otázka č. 4: Myslíte si, že se asistent pedagoga dostatečně věnuje Vašemu dítěti, konkrétně v jakých činnostech nejvíce?

- Asistentka pomáhá dceři při sebeobslužných činnostech, ale hlavně při řešení sociálních situací, které jsou dceři často nesrozumitelné a bez podpory by je nezvládla a pravděpodobně by je vyřešila autoalergií.

Otázka č. 5: Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný a je v jeho kompetenci i pomoc při sebeobsluze Vašeho dítěte?

- Ano, moje dcera potřebuje dopomoc při použití WC, při oblékání a dalších sebeobslužných činnostech.

Otázka č. 6: Dokážete si představit, jaké by bylo, kdyby ve třídě Vašeho dítěte byl jen samotný pedagoga? Prosím zdůvodněte.

- Vůbec si nedokážu představit, že by kdokoliv byl sám ve třídě s tolika postiženými dětmi, které mají různé omezení a z toho vyplývající i různé potřeby. V takovéto třídě by bylo těžké žáky ohlídat a hlavně úplně nemožné je něčemu potřebnému a důležitému naučit.

Otázka č. 7: Je asistent pedagoga s Vámi ochotný řešit konkrétní problémové situace spojené s Vaším dítětem?

- Ano vždy je ochotná a pokaždé jsme se na všem potřebném domluvili.

Otázka č. 8: Vidíte nějaké zlepšení či pokrok Vašeho dítěte jak ve školních dovednostech, tak v rozvoji osobnosti díky asistentovi pedagoga?

- Ano, zvláště tento rok (kdy se ve třídě vystřídali různí pedagogové) je asistentka velikou oporou a jistotou, kterou moje autistická dcera potřebuje pro fungování ve škole.

Otázka č. 9: Jak na Vás působí přístup asistenta pedagoga přímo u Vašeho dítěte?

- Výborně, její přístup je chápavý, přátelský, ale i dostatečně pevný.

Otázka č. 10: Jaký vztah si myslíte, že má Vaše dítě k asistentovi pedagoga?

- Moje dcera nazývá asistentku pedagoga svoji velkou kamarádkou a má ji moc ráda.

3. PŘÍPADOVÁ STUDIE – KATEŘINA (1997)

Lékařská anamnéza:

Středně těžká mentální retardace

Osobní anamnéza:

Dívka se narodila matce v pořadí jako 6. dítě. Těhotenství bylo v pořádku, fyziologické, porod proběhl v termínu, bez komplikací. Porodní hodnoty byly 3900 g a 54 cm. Do roku dítěte se zdál být vývoj zcela v pořádku – dívka byla velice klidná a chodit začala ve 14 měsících. Žvatlat začala kolem 1 roku a ve 3 letech zjištěn na EEG pomalejší vývin. V současnosti bez závažných zdravotních komplikací.

Rodinná anamnéza:

Dívka pochází z funkční plnohodnotné rodiny, má 5 starších sourozenců – 2 dívky, 3 bratry. Bratřovi diagnostikovali Aspergerův syndrom – měl vážné problémy v sociální oblasti, výchovné problémy se sestrou (Kateřinou). Matka – v domácnosti, otec – zaměstnán. Rodina je silného křesťanského vyznání.

Osobnost dívky:

Dívka je velmi rozumná a vyspělá mladá slečna, na svůj věk opravdu vyspělejší než by měla být. Má zajímavé a rozmanité oblíbenosti. To, co baví děti v jejím věku, jí nezajímá. Musí si najít vždy něco vlastního a občas to je mnohem náročnější než se zdá. Velmi ráda

dovádí, směje se, dělá si legrácky, poslouchá relaxační hudbu, hraje si s mýdlem a vodou. Velmi ráda plave a jezdí na koni.

Pokud dívku daná činnost baví, není problém s pozorností a u činnosti vydrží i delší čas. Pokud ji daná činnost nezaujme, práci odmítá či ji vykoná úmyslně špatně. Dívka pracuje pouze pod přímým vedením, vyžaduje pozornost pedagoga za každé situace.

Dívka je velmi milá a hodná, velmi u ní záleží na aktuální náladě. Snaží se zapojovat a zajímá se dění ve třídě či škole. Pokud je náhlá změna, kterou nečeká nebo když nemá dobrou náladu, většinou reaguje s velmi afektivně a nevhodně. Při afektivním výbuch kope kolem sebe, mává rukama, křičí nevhodná vulgární slova a je schopná i napadnout dítě či pedagoga. Při takovém chování musí dívka opustit třídu, což vyvolá další afektivní a nevhodné chování. Dívka si velmi dobře uvědomuje své chování a ví, co provedla, po zklidnění se jde vždy omluvit. Za nevhodné chování jsou dívky většinou zakázány její oblíbené činnosti (plavání, počítač, četba knih).

Dívka nemá problém s očním kontaktem, bez problému verbálně komunikuje. U dívky je potřeba cvičit hlavně sociální komunikaci a modelové situace každodenního života (hra na obchod, školu, lékaře, a podobně). Dívka má v oblibě používat odborná slova (bezcitnost, imunita, asociál, prevence, apod.).

ZÁVĚR K 3. PŘÍPADOVÉ STUDII

Matka Kateřiny si myslí, že asistent pedagoga je velmi potřebný, z důvodu toho, že speciální školu navštěvují děti se závažným postižením a je tedy nutná pomoc asistenta pedagoga jak ve výuce, tak při sebeobsluze, zajištěním bezpečnosti či řešením sociálních situací. Asistent pedagoga její dceři Kateřině pomáhá zejména při sebeobslužných činnostech na WC, pomoci při oblékání a nejvíce při řešení sociálních situací, které jsou pro její dceru často velmi složité a nepochopitelné. Matka Kateřiny si zcela nedokáže představit, že by třídní učitel byl sám ve třídě s tak specifickými a náročnými dětmi, které mají různá omezení a individuální potřeby. Dle jejího názoru by bylo téměř nemožné děti uhlídat a vůbec je něco naučit. Asistentka pedagoga je velice ochotná a pokaždé neměly žádný problém se na čemkoliv domluvit. Asistentka pedagoga je pro dceru obrovskou oporou, zvláště tento školní rok, kdy se měnili třídní učitelé. Mají dostatečně pevný, chápavý a přátelský vztah.

4. PETR

Otázka č. 1: Jak dlouho navštěvuje Vaše dítě Základní školu speciální?

- 9 let

Otázka č. 2: Jaký druh postižení má Vaše dítě?

- Syndrom Rubinstein Teybi

Otázka č. 3: V dnešní obě se pozice „asistenta pedagoga“ rozvíjí ve velké míře. Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný přímo ve škole, kterou navštěvuje Vaše dítě? Z jakého důvodu?

- Myslím si, že je potřebný. Hodně pomůže učiteli ve třídě i mimo ni. Práce s postiženými dětmi je hodně náročná a děti musí být pod stálým dozorem. Proto je také potřeba, aby učitel nebyl ve třídě sám. (Například když dítě potřebuje na záchod).

Otázka č. 4: Myslíte si, že se asistent pedagoga dostatečně věnuje Vašemu dítěti, konkrétně v jakých činnostech nejvíce?

- Pomáhá s oblékáním, obsluha na WC, v jídelně, ve třídě

Otázka č. 5: Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný a je v jeho kompetenci i pomoc při sebeobsluze Vašeho dítěte?

- Určitě ano. Jeden učitel nemůže pomáhat všem dětem a je dobré, když má někoho šikovného a praktického při ruce.

Otázka č. 6: Dokážete si představit, jaké by bylo, kdyby ve třídě Vašeho dítěte byl jen samotný pedagoga? Prosím zdůvodněte.

- Ne. Kdyby například jedno dítě potřebovala na WC nebo by se mu udělalo špatně, nemůže učitelka nechat ostatní děti bez jakéhokoli dozoru.

Otázka č. 7: Je asistent pedagoga s Vámi ochotný řešit konkrétní problémové situace spojené s Vaším dítětem?

- Ano.

Otázka č. 8: Vidíte nějaké zlepšení či pokrok Vašeho dítěte jak ve školních dovednostech, tak v rozvoji osobnosti díky asistentovi pedagoga?

- Myslím si, že pokrok dělá zásluhou učitelů i asistentů pedagoga. Dětem se opravdu hodně věnují.

Otázka č. 9: Jak na Vás působí přístup asistenta pedagoga přímo u Vašeho dítěte?

- Chová se k dítěti opravdu pěkně a snaží se mu pomoci v každé situaci.

Otázka č. 10: Jaký vztah si myslíte, že má Vaše dítě k asistentovi pedagoga?

- Určitě pěkný, vychází spolu bez problémů.

4. PŘÍPADOVÁ STUDIE - PETR (1995)

Lékařská anamnéza:

Středně těžká mentální retardace – Rubinstein – Taybi syndrom

Osobní anamnéza:

Chlapec se narodil matce jako prvorozené dítě, těhotenství zcela bez problémů. Porod byl fyziologický, v termínu, bez komplikací. Porodní hodnoty chlapce byly 2700 g a 49 cm. Po narození byl umístěn do inkubátoru a následně po 8 týdnech byl propuštěn. Chlapec již od novorozeneckého věku provozoval metodu reflexního cvičení. Chůze byla nejistá a měl již mnoho zlomenin horních i dolních končetin. Od dětského věku je léčen na ledvinové kameny a provází ho špatné postavení zubů a velkou kazivostí.

Rodinná anamnéza:

Chlapec žije ve funkční a podnětné rodině. Oba rodiče jsou zdraví, matka je v domácnosti, otec je zaměstnán. Chlapec má mladší sestru, která navštěvuje základní školu a je zcela zdravá.

Osobnost chlapce:

Chlapec si velmi rád hraje se svými hračkami, například s auty a hlavně maňásky. Vydrží si hrát opravdu dlouho, s maňásky si hraje divadlo a prostřednictvím loutek komentuje dění kolem sebe. Má velmi rád hudbu a písničky. Spoustu písniček zná opravdu celé nazpaměť a stále si je zpívá. Chlapec je velký bavič, nejraději si dělá legrácky a vtipky, dokáže se zapovídat a skamarádit opravdu s každým.

Chlapec nedokáže udržet delší dobu pozornost. Během plnění úkolu má stále potřebu si povídat a odpoutávat se od práce. Je potřebná motivace a stálý dohled nad chlapcem, bez

dohledu přestává plnit daný úkol. Samostatně je schopný pracovat pouze tehdy, zda je mu slíbená zajímavá odměna.

Chlapec je velmi upovídaný, přátelský a téměř vždy má dobrou náladu. Chlapec je velmi důvěřivý, k ostatním spolužákům se chová velmi hezky, ale také je dokáže pozlobit. Většinou si hraje samostatně, má velmi rád auta, stavebnici či loutky, kolektiv dětí při hře nevyhledává.

Chlapec je schopný bez problému navázat oční kontakt, často vyžaduje i tělesný kontakt. Komunikuje verbálně, často při mluvení provádí různé grimasy, gesta, pomrkává. Řeč je dyslalická a na otázky většinou odpovídá jednoslovně či krátkými větami. Chlapec dělá časté chyby při mluvení a tvoření vět, zaměňuje osoby a rody.

ZÁVĚR K 4. PŘÍPADOVÉ STUDII

Matka od Petra považuje asistenta pedagoga za potřebného, z důvodu toho, že třídnímu učiteli velmi pomůže ve třídě i mimo ni. Podle ní, je práce s postiženými dětmi hodně náročná a je třeba je mít pod stálým dozorem. Asistent pedagoga pomáhá Petrovi hlavně při pomoci s oblékáním, při obsluze na WC, v jídelně či ve třídě při vyučování. Dle matky Petra učitel vždy potřebuje někoho šikovného a praktického po ruce, aby když se něco nečekaného přihodí, se situace mohla bez problému vyřešit a hlavně bez toho, aby ostatní děti zůstávaly bez dozoru. Jak asistent pedagoga, tak třídní učitel se dětem naplno věnují a pokrok, který Petr udělal, za jeho školní docházku vděčím právě jim. Petr vychází s asistentem pedagoga bez problému a asistent pedagoga se mu snaží za každé situace vždy pomoci.

5. ELIŠKA

Otázka č. 1: Jak dlouho navštěvuje Vaše dítě Základní školu speciální?

- Od roku 2005.

Otázka č. 2: Jaký druh postižení má Vaše dítě?

- Středně těžká mentální retardace.

Otázka č. 3: V dnešní době se pozice „asistenta pedagoga“ rozvíjí ve velké míře. Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný přímo ve škole, kterou navštěvuje Vaše dítě? Z jakého důvodu?

- Určitě ano, hlavně v důvodu větší možnosti se věnovat dětem a jejich individuálním potřebám. Děti s různými postiženími a potřebami vyžadují individuální přístup, což by jeden pedagog nezvládl.

Otázka č. 4: Myslíte si, že se asistent pedagoga dostatečně věnuje Vašemu dítěti, konkrétně v jakých činnostech nejvíce?

- Mé dceři se asistent pedagoga věnuje bezvadně. Mohu se na asistenta pedagoga spolehnout ve všech směrech, jak v učení, tak například v hygieně.

Otázka č. 5: Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný a je v jeho kompetenci i pomoc při sebeobsluze Vašeho dítěte?

- Ano určitě je potřebný. Asistenti pedagoga pomáhají či dopomáhají dětem jak při oblékání, zavazování tkaniček, tak při obědě (krájení jídla, či dokrmování dětí).

Otázka č. 6: Dokážete si představit, jaké by bylo, kdyby ve třídě Vašeho dítěte byl jen samotný pedagoga? Prosím zdůvodněte.

- Jeden učitel by nezvládl výuku. Například, učitel nemůže nechat děti bez dozoru v případě doprovodu jiného dítěte na WC. Myslím si, že není schopen pracovat s každým dítětem zvlášť dle jejich potřeb.

Otázka č. 7: Je asistent pedagoga s Vámi ochotný řešit konkrétní problémové situace spojené s Vaším dítětem?

- Asistenti pedagoga jsou po vyučování k dispozici rodičům. Asistenti pedagoga jsou vždy schopni odpovědět na dotaz rodičů a dle potřeby i upozorní na možný problém a jeho řešení

Otázka č. 8: Vidíte nějaké zlepšení či pokrok Vašeho dítěte jak ve školních dovednostech, tak v rozvoji osobnosti díky asistentovi pedagoga?

- Dcera se naučila spoustu užitečných věcí, jelikož už téměř končí povinnou školní docházku, tak jsem velice ráda, že jak učitelé, tak asistenti pedagoga ji naučili hlavně číst, psát a základy matematiky, které v životě určitě využije.

Otázka č. 9: Jak na Vás působí přístup asistenta pedagoga přímo u Vašeho dítěte?

- Asistenti pedagoga v naší škole mají k dětem opravdu výborný a láskyplný přístup. Děti je mají velmi rádi.

Otázka č. 10: Jaký vztah si myslíte, že má Vaše dítě k asistentovi pedagoga?

- Myslím si, že velmi dobrý. Dcera mluví o svém asistentovi pedagoga velmi hezky a těší se vždy do školy.

5. PŘÍPADOVÁ STUDIE – ELIŠKA (1998)

Lékařská anamnéza:

Středně těžká mentální retardace, epilepsie.

Osobní anamnéza:

Dívka se narodila v 7 měsíci těhotenství (jednalo se o 4.porod matky). Těhotenství nejprve probíhalo bez problémů, následně matka skončila již v 5.měsíci těhotenství v nemocnici v důvodu předčasného otevírání porodních cest. Dívka se narodila s porodními hodnotami 950g a 33cm. První 2 měsíce po porodu musela strávit v nemocnici v inkubátoru a vývoj dítěte byl mírně opožděn. První pokusy o postavení či chození byly ve 2 letech. Rozvíjení řeči začalo kolem 5.roku života do té doby měla epileptický záchvat jen 2krát, následně byla medikována a nyní je bez záchvatů. Roku 2010 prodělala alergickou reakci z důvodů převádění a změny léků, byl to tzv. Lyellův syndrom. V současnosti je dívka bez života ohrožujících zdravotních komplikací.

Rodinná anamnéza:

Dívka pochází z větší a úplné rodiny, má dvě starší sestry a staršího bratra. Oba rodiče jsou bez zdravotních problémů. Matka dívky je v domácnosti a otec chodí do zaměstnání. Prostředí rodinného zázemí je částečně funkční, rodina vyžaduje, aby dívka byla hodnější a chovala se lépe. Dívka tráví spoustu času doma, ze školy se jí většinou nechce. Má velmi ráda svoji starší sestru a často za ní jezdí na venkov.

Osobnost dívky:

Dívka je pohybově velmi zdatná. Pohyb ji baví, ale potřebuje také velmi často měnit činnosti, protože u dané činnosti nevydrží příliš dlouho. Je zvyklá často i pomáhat, na zahrádce hrabe listí, je schopná i menší pomoci v kuchyni (krájet, podávat příslušné věci z kuchyně, míchat, a podobně), ráda si hraje se svými kamarády ve škole, ráda běhá, chodí na procházky. Dívka se dokáže i sama zabavit. Mezi její nejoblíbenější hračky patří nejrůznější plyšové hračky, auta, poslech hudby – hlavně skupiny Holki, je schopná se posadit k počítači a vše si o této skupině vyhledat.

Dívka je velmi milá, usměvavá, má většinou velmi dobrou náladu a dokáže každému pomoci. Dívka dokáže hlavně matce i odmlouvat – nechce dodržovat hygienu (čištění zubů, mytí vlasů, koupání, a podobně). Ve škole však nejsou u dívky žádné výchovné problémy. Je schopná pomoci i pedagogovi, zvládne jít například do jiné třídy a něco vyřídit – zároveň se i projde a zklidní se.

Dívka zvládne bez problému verbálně komunikovat. Z důvodu její zbrklosti se někdy zasekne – opakuje stále první slovo ve větě, ale v poklidu je schopná srozumitelně tvořit složitější věty. Dívka je schopná popsat postavy, děje z obrázků i z běžného života – orientuje se v čase.

ZÁVĚR K 5. PŘÍPADOVÉ STUDII

Matka Elišky považuje činnosti asistenta pedagoga za potřebnou, hlavně z důvodu toho, že se jak třídní učitel, tak asistent pedagoga se můžou individuálně věnovat potřebám dítěte v dané třídě. Děti s různými postiženími a potřebami vyžadují individuální přístup, což by jeden pedagog nezvládl. Dceři Elišce se asistent pedagoga věnuje bezvadně a může se na něj kdykoliv a s čímkoliv spolehnout. Věnuje se jí jak ve výuce, při hygieně, dopomoci při oblékání, při obědě, apod. Jeden učitel by nezvládl výuku, tudíž lze využít pomocnou ruku asistenta pedagoga, aby mohl individuálně pracovat dle různorodých potřeb dětí. Dle matky Elišky jsou asistenti pedagoga po vyučování k dispozici rodičům a vždy upozorní na vyskytující se problém či zodpovídají dotazy rodičů. Dcera se díky jak asistentovi pedagoga, tak i třídnímu učiteli naučila důležité věci, a to hlavně číst, psát a základy matematiky. Asistenti pedagoga mají k dětem opravdu vřelý, hezký a láskyplný vztah, na první pohled je zřejmé, že je děti mají opravdu rády. Dcera Eliška má k asistentce pedagoga velmi pěkný vztah a vždy se těší do školy.

ZÁVĚR REALIZOVANÉHO ŠETŘENÍ

V diplomové práci jsem se zabývala tématem: Pozicí asistenta pedagoga u dětí s mentálním postižením. Práce je rozčleněna na 2 části, a to teoretickou a empirickou část. Teoretická část je členěna na 5 kapitol.

První kapitola se zabývá definicemi a charakteristikou mentální retardace – v kapitole je srovnání s více definicemi od různých autorů, dělení mentální retardace dle MKN, kategorie mentální retardace a etiologie mentální retardace.

V druhé kapitole teoretické části jsou vloženy metodické doporučení ke zřízení asistenta pedagoga dle ministerstva školství. Kapitola dále obsahuje kvalifikační předpoklad pro funkci asistenta pedagoga ve školských zařízeních.

Třetí kapitola teoretické části nabízí pohled na srovnání definic asistenta pedagoga, jsou zde zmíněny typy asistentů pedagoga, osobnost jedince asistenta pedagoga, srovnání rolí asistenta pedagoga v minulosti a dnes.

Čtvrtá kapitola se zabývá popisem činností asistenta pedagoga – srovnání autorů, je popsána nutná kvalitní a vzájemná spolupráce jak mezi asistentem pedagoga a pedagogem, tak mezi všemi zúčastněnými ve školním prostředí. Dále je zařazen možný profesní rozvoj asistenta pedagoga a je popsáno pracovní místo asistenta pedagoga. Do této kapitoly je dále zahrnuta komunikace asistenta pedagoga s žákem pomocí neverbální komunikace, jsou zde přímo rozděleny a popsány možné komunikační systémy a konkrétněji je vybrán a popsán VOKS. Formy neverbální komunikace jsou v diplomové práci zahrnuty z důvodu nutné potřeby komunikace mezi asistentem pedagoga či pedagogem a postiženým jedincem. Bezproblémová komunikace je velmi důležitá také z důvodu kvalitní spolupráce a klidným školním prostředím. Výměnný obrázkový komunikační systém VOKS je v dnešní době již velmi rozšířený zejména u dětí s poruchou autistického spektra.

Pátá a poslední kapitola v teoretické části obsahuje přehled platového ohodnocení pozice asistenta pedagoga. Jsou zde zmiňovány platové třídy, řádná dovolená a malý náhled na počet pozic asistenta pedagoga v České republice.

V empirické části je zahrnut cíl diplomové práce. Empirická část se dělí na pět podkapitol. V první podkapitole je obsažen výzkumný dotazník, který byl následně předložen vybraným rodičům. Je zde popsán výzkumný dotazník z pohledu několika autorů. Dotazník byl vymezen na položky z hlediska cíle, z hlediska obsahu a z hlediska formy požadované odpovědi. Dále jsou v podkapitole dotazníku zmiňovány konkrétní položky o výzkumném dotazníku – jsou popsány položky, které byly použity, popsání rodiče, kteří byli vybráni

(je zmíněn důvod volby zrovna těchto rodičů a jejich počet), je popsána forma, místo a čas vyplnění dotazníku.

V druhé podkapitole empirické části jsem se zabývala o případovou studii (kazuistiku). Na úvod této podkapitoly jsou vloženy definice několika autorů a poučení o dvou možnostech případových studií – zda se jedná o případovou studii z hlediska studijních účelů nebo o případovou studii z hlediska pracovních účelů. Dále jsou představeny osnovy případových studií, které jsou rozděleny na úvod, anamnézu, problémy dítěte, analýzu případu a návrhy opatření. Každá z těchto položek je náležitě popsána a zaměřena na hlubší popis anamnéz. Mezi anamnézy jsou zařazeny – anamnéza lékařská, rodinná a osobní, jež je ke každé anamnéze stručný nástin, co mají položky obsahovat. Následně se v podkapitole zmiňuje o zkoumaných případových studiích žáků. V případových studiích jsou popsány obecné údaje o průběhu porodu, dětství až současnost jedince. Je zde zmíněn počet, věk a diagnózy vybraných žáků. Do případové studie byla zahrnuta pouze lékařská, rodinná anamnéza a popis osobnosti dítěte.

Ve třetí podkapitole empirické části je vložen cíl výzkumného šetření. Cílem výzkumného šetření je snaha prokázat potřebu a důležitost asistenta pedagoga ve výchovně vzdělávacím procesu přímo na konkrétní škole. Zjistit a porovnat názory jednotlivých rodičů na důležitost asistenta pedagoga přímo na škole, kterou navštěvuje jejich dítě. Následně je uvedena výzkumná otázka, která zní: Je funkce asistenta pedagoga v uvedené speciální škole potřebná? V dané podkapitole je uveden i dílčí cíl, kterým je zjišťován pohled rodičů na funkci a činnost asistenta pedagoga a lze dokázat, že zde má své potřebné a nezastupitelné místo.

Ve čtvrté podkapitole je umístěn popis výzkumného vzorku a sběru dat – jsou zde uvedeny dvě definice pro srovnání. Následně jsou popsány druhy výběru vzorku, a to: prostý náhodný výběr, skupinový výběr, kontrolovaný výběr, vícenásobný výběr, záměrný výběr, mechanický (systémový) výběr, spárovaný (vyrovnaný) výběr. Dále jsou v podkapitole zmíněny použité výběry ve výzkumné části. V mé výzkumné části byl použitý náhodný výběr, konkrétně náhodný stratifikovaný výběr a skupinový výběr.

Poslední pátá podkapitola se zabývá interpretací dat a vyhodnocováním výsledků šetření. V této podkapitole jsou přímo shrnuty a zaznamenány výsledky výzkumného šetření – výsledky byly dosaženy prostřednictvím výzkumných dotazníků, které byly potřebné k případovým studiím a dále ke zjištění daného cíle.

Po realizovaném výzkumu k tématu: Pozice asistenta pedagoga u dětí s mentálním postižením, kdy výzkum probíhal na konkrétní, již uvedené škole bylo zjištěno, že všichni rodiče se shodli na tom, že asistent pedagoga je:

- zcela potřebný u jejich dětí,
- zcela potřebný při výuce,
- pomáhá jedinci při splnění jakéhokoli úkolu, který jedinec není schopen splnit sám,
- je schopný zastoupit pedagoga, pomáhá při čtení jedinci ukazuje, kde má číst a kontroluje, zda čte správným způsobem,
- je schopný pomoci či dopomoci při psaní – kontroluje, diktuje jedinci, co má napsat a opravuje ho,
- pomáhá při výuce matematiky - řešení úkolů, počítání a kontrola postiženého jedince,
- je nápomocný při výtvarných činnostech a je schopný jedinci pomoci s výrobkem či mu jen poradit jak má pokračovat v dané práci,
- je nápomocen i v tělovýchovných předmětech – odhadnout, co a jak jedinec zvládne při sportu,
- je nápomocen při sebeobslužných činnostech – doprovod jedince na toaletu, pomoc při chystání svačiny – popřípadě krmení, pomoc při oblékání.

Pomoc se u asistenta pedagoga očekává pouze v případě, pokud jedinec danou činnost opravdu nezvládne – v situaci, kdy ji zvládne, asistent pedagoga pouze dohlíží, pomůže jen lehce na závěr nebo při kontrole.

Výzkumná otázka byla tedy z pohledu rodičů potvrzena.

Výzkumná otázka zní: Je funkce asistenta pedagoga v uvedené speciální škole potřebná?

Odpověď na výzkumnou otázku: Ano, funkce asistenta pedagoga je v uvedené speciální škole potřebná.

Dílčí cíl: Zjistit pohled rodičů na funkci a činnost asistenta pedagoga a dokázat, že zde mají své potřebné a nezastupitelné místo.

Dílčí cíl se splnil a tudíž i potvrdil, protože všichni rodiče potřebnost a nezastupitelnost asistenta pedagoga prokázali.

DISKUZE

Dle mého názoru jsem ve shodě s příslušnými rodiči. Asistent pedagoga je na konkrétní škole nezastupitelným členem pedagogického sboru. Ve třídách se vyskytuje 7-8 žáků se středně těžkým mentálním postižením až těžkým mentálním postižením a pro samotného pedagoga by byla práce s danými dětmi velmi náročná. Třídní učitel ve spolupráci s asistentem pedagoga si mohou společnými silami rozdělit práci a žáky při vyučovací hodině. Práce po rozdělení je tak snadnější a žáci toho stihnou ve vyučovací hodině podstatně více. Asistent pedagoga je potřebný i při pomoci samoobslužných činnostech, kdy se například s jedním žákem musí odejít na toaletu. Třídní učitel, tak může zůstat s ostatními dětmi ve třídě a nenarušuje se tak chod výuky. Pozice asistenta pedagoga je velmi užitečná a důležitá, jak pro jedince s postižením, jejich rodiče, tak pro samotného pedagoga. Jedinci s postižením jsou tak v klidnější atmosféře dvou zkušených pedagogů. Klidná atmosféra třídy je základem mezi jedinci a pedagogy. Rodiče jedinců by měli být vděční za tuto zřízenou pozici. Pokud je s dětmi ve třídě třídní pedagog a asistent pedagoga, děti jsou schopné ve vyučovací jednotce toho stihnout podstatně více a mohou se lépe a rychleji učit novým věcem. Pro daného pedagoga je tato pozice také velkým přínosem. Asistent pedagoga by měl být pravou rukou třídního učitele – měl by mu pomáhat jak s dětmi, tak s možnou pomocí na přípravu výuky – např.: pomoc při chystání úkolů, psaní na tabuli, ukázkové situace při výuce, rozdělení třídy či nejrůznějších aktivit. Velmi důležité je, aby asistent pedagoga měl dobrý vztah s třídním pedagogem – to následně určuje atmosféru celé třídy. Třídní učitel by po společné domluvě s asistentem pedagoga měl mít vždy hlavní slovo – měl by řídit třídu, výuku a určovat práci asistentovi pedagoga (měl by rozhodovat, se kterými žáky bude pracovat on a se kterými asistent pedagoga, pedagog by měl seznamovat asistenta s chodem a průběhem výuky, měli by si dopředu určit pravidla, co bude každého náplň práce). V dnešní době je pozice asistenta pedagoga rozšířená jak na speciálních školách, kde by to bez této pozice nebylo možné, tak na běžných základních školách. Bohužel v dnešní době, i když je to zarážející, tak dětí s nejrůznějším postižením přibývá – je tedy třeba k tomu přizpůsobovat i jejich vzdělání. Budeme si jen přát a doufat, že speciální školy se budou zlepšovat pro tyto děti a bude jim poskytnuta nejrozmanitější péče a nejvhodnější vzdělání pro individuální jedince s různými potřebami.

Seznam použitých zdrojů

BASLEROVÁ, Pavlína a kolektiv. *Metodika práce asistenta pedagoga se žáky se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 107 s. ISBN: 978-80-244-3376-9.

BENDO VÁ, Petra. *Dítě s narušenou komunikační schopností ve škole*. Praha: Grada, 2011. 152 s. ISBN: 978-80-247-3853-6.

ČADOVÁ, Eva a kolektiv. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s tělesným postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 88 s. ISBN: 978-80-244-3378-3.

ČERNÁ, Marie. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Vydání druhé. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-3071-7.

GAVOR A,P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

HABR, Jonáš, HÁJKOVÁ, Helena, VANÍČKOVÁ, Hana. *Metodika práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 101 s. ISBN: 978-80-244-4670-7.

HADJ MOUSSOVÁ, Z. a kolektiv: *Pedagogicko-psychologické poradenství II., Diagnostika*. Praha, UK PedF, 2002, 207 s. ISBN 80-7290-101-X.

HADJ MOUSSOVÁ, Z. a kolektiv.: *Pedagogicko-psychologické poradenství I., Vybrané problémy*. Praha, UK PedF, 2005, 207 s. ISBN 80-7290-215-6.

HANÁK, Petr a kolektiv. *Metodická práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 140 s. ISBN: 978-80-244-4452-9.

HARTL,P., HARTLOVÁ, H. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2015. 776 s. ISBN 978-80-7367-569-1.

HAWKINS, Peter, SHOHET, Robin. *Supervize v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2004. ISBN: 80-7178-715-9.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

JEDLIČKA, Ivan a kolektiv. *Klinická logopedie*. Praha: Portál, 2003, 577 s. ISBN: 80-7178-546-6.

KNAPCOVÁ, Margita. *Výměnný obrázkový komunikační systém-VOKS*. Praha, 2009. 90 s. ISBN: 978-80-86856-63-6.

LAUDOVÁ, Lucie. Augmentativní a alternativní komunikace. In. ŠKODOVÁ, Eva,

MICHALÍK, Jan. *Školská integrace žáků s postižením na základních školách v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN: 80-244-1045-1.

MORÁVKOVÁ, Monika a kolektiv. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 90 s. ISBN: 978-80-244-4722-3.

NĚMEC, Z., ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, K. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014, 80 s., ISBN 978-80-7290-712-0.

POTMĚŠIL, Miloň a kolektiv. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem se sluchovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 94 s. ISBN: 978-80-244-3379-0.

PRŮCHA, Jan (ed.) *Pedagogická encyklopedie*. I. Vydání. Praha: Portál, 2009. s. 424

SLOWÍK, Josef. *Komunikace s lidmi s postižením*. Praha: Portál, 2012. 155 s. ISBN: 978-80-7367-691-9.

ŠVANCAROVÁ, Iva. *Mentální retardace*. Praha: Portál, 2003. 187 s. ISBN: 80-7178-821-X.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.

VALENTA, M., MICHALÍK, J., LEČBYCH, M. a kolektiv, *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. Praha: GradaPublishing a. s. 2012, 349 s. ISBN 978-80-247-3829-1

VALENTA, M., MÜLLER, O. *Psychopedie, teoretické základy a metodika*, Praha: Parta, 2009, 386 s., ISBN 978-80-7320-137-

VALENTA, Milan, PETRÁŠ, Petr a kolektiv. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s mentálním postižením*. Olomouc, 2012. 108 s. ISBN: 978-80-244-3380-6.

ŽAMPACHOVÁ, Zuzana, ČADILOVÁ, Věra a kolektiv. *Metodika práce asistenta pedagoga se žáky s poruchami autistického spektra*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 80 s. ISBN: 978-80-244-3377-6.

Internetové zdroje:

Msmt. [online]. Doporučení pro zřízení funkce asistenta pedagoga [cit.8.10.2015]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-doporuceni-pro-zrizeni-funkce-asistenta-pedagoga?highlightWords=asistent+pedagoga>

Msmt. [online]. Doporučení pro zřízení funkce asistenta pedagoga. [cit. 2015-8-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-doporuceni-pro-zrizeni-funkce-asistenta-pedagoga?highlightWords=asistent+pedagoga>

Klíč ke vzdělávání [online]. Školský portál. [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <https://www.klickevzdelani.cz/Management-%C5%A1kol/Sborovna/Pr%C3%A1ce-s-%C5%BE%C3%A1ky-se-speci%C3%A1l-pot%C5%99ebami/ID/19459/Asistent-pedagoga-ve-skolnim-roce-20152016>

Msmt. [online]. Doporučení pro zřízení funkce asistenta pedagoga. [cit. 2015-13-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-doporuceni-pro-zrizeni-funkce-asistenta-pedagoga?highlightWords=asistent+pedagoga>

Msmt. [online]. Doporučení pro zřízení asistenta pedagoga [cit. 2015-20-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-doporuceni-pro-zrizeni-funkce-asistentapedagoga?highlightWords=asistent+pedagoga>

Dotazník-online [online]. Vše o dotaznících. [cit. 2016-6-07]. Dostupné z: <http://www.dotaznik-online.cz/>

Metodický portál [online]. Inspirace a zkušenosti učitelů. [cit. 2016-6-07]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/K/Kazuistika

Základy sociologického výzkumu [online]. Výzkumný vzorek. [cit. 2016-6-11]. Dostupné z: http://www.nszm.cz/cb21/archiv/akce/_nszm/nszm06/ps06/prez_Vajdova.pdf

Výzkumy. knihovna [online]. Metody sběru dat. [cit. 2016-6-11]. Dostupné z: <http://vyzkumy.knihovna.cz/ucebnice/metody-sberu-dat>

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Dotazník pro rodiče

Příloha č. 2.: Komunikační systémy

Příloha č. 1.

Dotazník:

Otázky připravené k výzkumnému dotazníku s vybranými rodiči. Děti vybraných rodičů navštěvují Mateřskou školu speciální, Základní školu speciální a Praktickou školu Ibsenka Brno, příspěvkovou organizaci.

Dotazník je zaměřený na potvrzení výzkumné otázky a to:

Zjištění potřeby asistenta pedagoga přímo na konkrétní škole, kterou navštěvuje jejich dítě.

Otázky z výzkumného dotazníku:

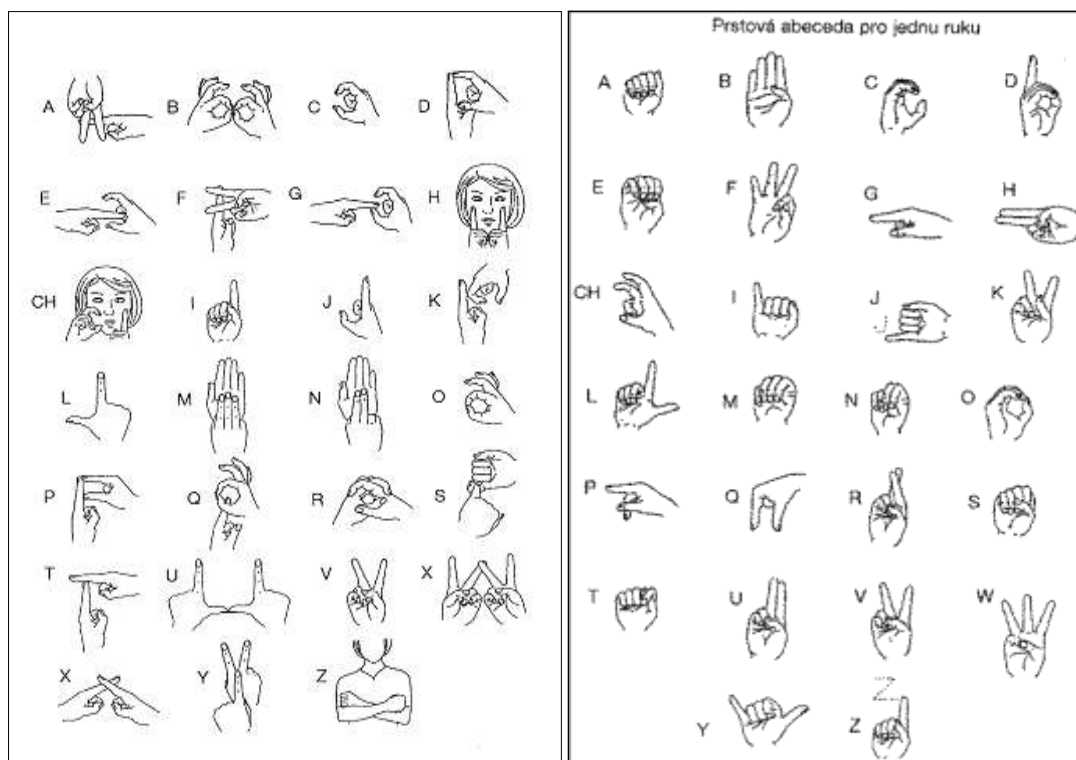
1. Jak dlouho navštěvuje Vaše dítě Základní školu speciální?
2. Jaký druh postižení má Vaše dítě?
3. V dnešní době se pozice „asistenta pedagoga“ rozvíjí ve velké míře. Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný přímo ve škole kterou navštěvuje Vaše dítě? Z jakého důvodu?
4. Myslíte si, že se asistent pedagoga dostatečně věnuje vašemu dítěti, konkrétně v jakých činnostech nejvíce?
5. Myslíte si, že je asistent pedagoga potřebný a je v jeho kompetenci i pomoc při sebeobsluze Vašeho dítěte?
6. Dokážete si představit, jaké by bylo, kdyby ve třídě vašeho dítěte byl jen samotný pedagog? Prosím zdůvodněte.
7. Je asistent pedagoga s Vámi ochotný řešit konkrétní problémové situace spojené s Vaším dítětem?
8. Vidíte nějaké zlepšení či pokrok Vašeho dítěte jak ve školních dovednostech, tak v rozvoji osobnost díky asistentovi pedagoga?
9. Jak na Vás působí osobnost asistenta pedagoga přímo u Vašeho dítěte?
10. Jaký vztah si myslíte, že má Vaše dítě k asistentovi pedagoga?

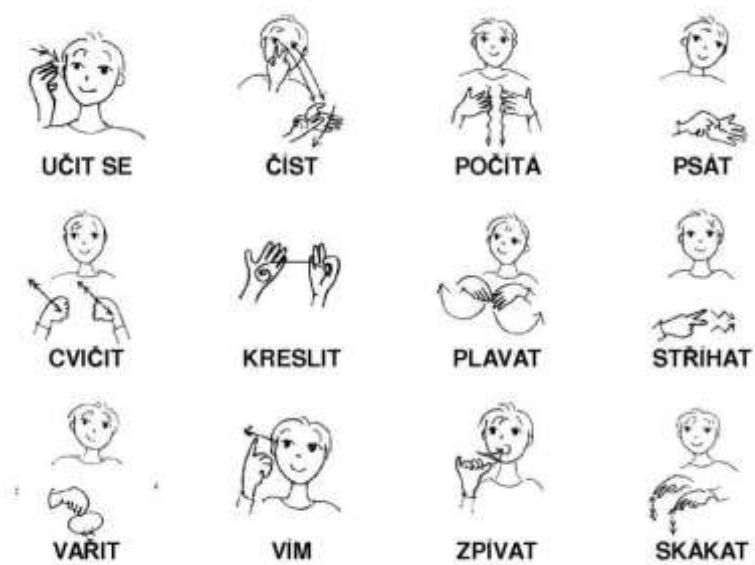
Příloha č. 2:

Obr. č. 1 - VOKS

Obr. č. 2 - znaková řeč

Obr. č. 3 - piktogramy

Obr. č. 4 - znak do řeči

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Klára Pilátová
Katedra:	Katedra speciální pedagogiky
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Dita Finková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017
Název práce:	Pozice asistenta pedagoga u dětí s mentálním postižením
Název v angličtině:	The position of assistant teacher for children with mental disabilities
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na popis pozice asistenta pedagoga u dětí s mentálním postižením. Popisuje jednotlivé definice mentální retardace dle MKN, metodické doporučení ke zřízení asistenta pedagoga dle Ministerstva školství, definice asistenta pedagoga, činnost asistentů pedagoga a přehled platového ohodnocení asistenta pedagoga. V empirické části byl realizován výzkumný dotazník, který byl následně předložen vybraným rodičům. Zjišťovaly se názory jednotlivých rodičů na asistenta pedagoga v konkrétní škole, kterou navštěvuje jejich dítě.
Klíčová slova:	Mentální retardace, asistent pedagoga, vzájemná spolupráce, neverbální komunikace, platové ohodnocení.
Anotace v angličtině:	The thesis is focused on describing the position of assistant teacher for children with mental disabilities. It describes the different definitions of mental retardation MKN, methodological recommendations for the establishment of an assistant teacher according to the Ministry of Education, the

	definition of teacher's assistant, teaching assistant and an overview of salaries for assistant teacher. In the empirical part was carried out a research questionnaire, which was subsequently submitted to selected parents. They surveyed the opinions of individual parents on a teacher's assistant in a particular school attended by their child.
Klíčová slova v angličtině:	Mental retardation, teaching assistant, mutual cooperation, non-verbal communication, remuneration
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník pro rodiče Příloha č. 2: Komunikační systémy
Rozsah práce:	74
Jazyk práce:	český